Biblioteca Bucureştilor

5
Mai
1999

REVISTA ASOCIAŢIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN BUCUREŞTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

HONORÉ de BALZAC

1799 – 1850

200 de ani de la naştere

"Aşezat prin sociologia sa alături de Marx, iar prin psihologia sa alături de Dostoievski, Balzac nu mai are de invidiat nici o glorie. Aceste două atribute ale operei sale compensează celelalte defecte... Astfel chiar din punctul de vedere al criticei moderne, Balzac trebuie privit ca un precursor al psihologiei contemporane".

Mihai Ralea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bucureştii de altădată

Paul Cernovodeanu – Călători străini din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea şi primii ani ai secolului XIX:
Karl Ludwig von Goetze 2
William Hunter 2
Sir RobertAinslie 3
John Jackson 5
Husein Kučük kapudan-paşa....6
Observatori şi agenţi politici ai lui Napoleon I la Bucureşti..7
Dmitri Bantâş-Kamenski....7
Ana Maria Orăşanu – Vechi zidiri bucureştene: Primăria 8

Ileana Vulpescu – Bicentenar Honoré de Balzac 10

Istoria cărţii

Dalila-Lucia Aramă – Imagini pietrene în "Biblioteca Grimaud" 13
Leonid Gheorghiev – Scrierea chirilică la nord de Dunăre 16
Olga Şerbănescu – Mărturii străine despre strămoşii poporului român. Două exemplare de carte străină rară din secolul XVIII, aflate în colecţii sibiene....18

Meridian biblioteconomic

*** – Copyright şi Biblioteci 22
Florin Rotaru – Metarealitatea societăţii informaţionale 22

Cultură şi Cartier

Ştefan Cazimir – Zona Caragiale 24
Teofil Bălaj – "Noutăţi din Cotroceni" 26
Ana Maria Orăşanu – Descrierea Sfintei Cetăţi 27
Delia Nistor – Sărbătorile Pascale la Biblioteca "Ion Creangă" 28
Horia Frunză – Au început "Convorbirile de luni" 29

Autografe contemporane

Ion Horea – Rugăciune 30

Itinerar francofon

Teofil Bălaj – Salvador Dali fără leopard (I) 31

Agenda culturală

*** – Noutăţi editoriale 33
Calendarul evenimentelor culturale - mai 1999 35

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureştii de altădată

Călători străini din a doua jumătate a veacului al XVIII-lea şi primii ani ai secolului XIX

Acad. Paul CERNOVODEANU

Karl Ludwig von Goetze

Colonelul prusian, baronul von Goetze, care fusese la Constantinopol pentru a stabili legături cu ministrul ţării sale la Poartă, Knobelsdorf, se întorcea în patrie la 1791 prin Ţara Românească, notându-şi impresiile de călătorie într-un jurnal nesemnat şi rămas inedit, păstrat astăzi la Muzeul de Stat Széchényi din Budapesta.

Baronul prusian călătorea însoţit de curierul Schmidt şi un anume Bock şi au trecut Dunărea la 6 decembrie 1791 îndreptându-se către Bucureşti, în tovărăşia mehmendarului domnesc. Sosind în seara zilei de 7 decembrie în Bucureşti, Mihail Suţu trimise înaintea lui pe secretarul său, iar a doua zi, la ceasurile unsprezece, într-o trăsură trimisă de Vodă "cum se află o mie la Berlin" însă cu şase cai şi escortată de 4 ciohodari, oaspetele a fost primit la palatul de la Mihai Vodă; "un om cuminte nu-şi poate închipui cât e de săracă şi pretenţioasă această Curte" – spune von Goetze – "care ţine pentru fast până la 3-400 de oameni". În aceeaşi zi, prusianul a fost poftit la masă de agentul imperial Merkelius care-i înlesni şederea de o săptămână în Bucureşti, timp în care a avut de suferit neplăceri din partea secretarului domnesc Panaioti Kodrikas. Plecarea la 15 decembrie s-a făcut cu greutate, trebuind să se ceară ajutorul unui "Monsieur Ebert", deoarece "cu grecii şi cu valahii merge şi mai rău decât cu turcii".

William Hunter

Interesante şi amănunţite pentru Bucureşti sunt datele înfăţişate de un călător englez, care a străbătut Ţara Românească în vara anului 1792, venind de la Constantinopol. William Hunter, scoborâtor dintr-o însemnată familie burgheză de medici şi naturalişti, colindase Franţa, Mediterana orientală şi Turcia, luând apoi drumul întoarcerii pe uscat prin Balcani şi Dobrogea. De la Galaţi se îndreaptă spre Bucureşti pe la Râmnic şi Buzău, sosind în oraş la 13 iunie. Iată care au fost impresiile din timpul şederii sale în oraş între 13 şi 18 iunie 1792:

"Către ceasurile două după amiaza, la 13 [iunie 1792] după o plăcută călătorie de la Afumaţi, am sosit în Bucureşti, capitala Valahiei şi reşedinţa domnitorului. Ea are o aşezare plăcută pe urcuşul uşor al unei movile. Oraşul nu este prea larg, dar se întinde în lungime şi din cauza numeroşilor arbori risipiţi între case, are într-o largă măsură înfăţişarea unui sat întins. Unele dintre case sunt din lemn, dar cea mai mare parte dintre ele sunt clădite din cărămizi, tencuite şi văruite şi în loc de scânduri, pardoseala lor este din cărămidă. Toate străzile sunt podite cu scânduri, care se întind de la o parte la cealaltă, formând un fel de pod de lemn continuu, care este scump, neplăcut şi nepotrivit, dar care au fost folosite din cauza felului pământului ce nu permite o temelie solidă. Multe dintre aceste scânduri nu sunt bine prinse, astfel că atunci când eşti în trăsură eşti zguduit în modul cel mai supărător, iar norii de praf pe care îi lasă în urmă pe o zi de vânt sunt grozav de neplăcuţi. Când vă voi spune că numărul bisericilor mari din Bucureşti se ridică la 360 veţi deduce desigur că toţi locuitorii sunt preoţi. Eu cred că un procent foarte ridicat dintre ei sunt într-adevăr... Aceste biserici sunt în general clădiri greoaie şi ai căror pereţi, atât interiori cât şi exteriori, sunt acoperiţi cu picturi strălucitoare şi ciudate, reprezentând sfinţi greci şi diferite părţi din

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

istoria sfântă; ele au o înfăţişare foarte falnică, dar fără eleganţă.

Toţi boierii bogaţi locuiesc aci iarna, şi unii dintre ei trăiesc în mare lux. Ca o dovadă a mândriei lor, trece drept foarte nepotrivit pentru demnitatea lor de a fi văzuţi umblând pe jos în oraş. Numărul şi varietatea vehiculelor construite pentru satisfacţia acestui lux sunt într-adevăr de necrezut şi multe dintre ele sunt foarte elegante şi costisitoare. Totuşi, ei îşi construiesc arareori aceste vehicule în Bucureşti, ci le cumpără mai ales din Ungaria sau de la Viena. Unele străzi sunt largi şi regulate şi Bazarul, care este o clădire spaţioasă, este bine aprovizionat cu mărfuri. În ziua de 15 ale lunii noi, am făcut o plimbare călare în împrejurimile oraşului, iar în drumul nostru ne-am oprit la un chioşc aparţinând domnitorului, un loc care merită a fi reamintit numai pentru aşezarea sa, care este foarte plăcută şi oferă o vedere largă asupra unei frumoase regiuni de şes. De la acest chioşc, noi am plecat spre un loc de plimbare unde am găsit numeroase persoane de ambele sexe adunate acolo şi bucurându-se de răcoarea aerului serii.

În ziua de 16 mai, am luat masa de seară la consulul rus, care ne-a primit într-un chip atât de sărbătoresc, încât s-ar fi putut crede că ne aflăm sau la Paris sau la Londra. Primul secretar al Domnitorului era un om ales şi foarte politicos care chiar de la sosirea noastră ne-a acordat o atenţie deosebită. Fiind foarte doritori să vedem Curtea domnitorului înainte de a părăsi Bucureştii, după înţelegerea noastră, ne-am întâlnit cu el în dimineaţa zilei de 17. Cum n-am fost primiţi în mod oficial, eticheta cerea ca la primirea noastră să nu înştiinţăm pe nimeni... Măria Sa, într-un costum grecesc, era aşezat pe un divan, cu cei doi fii ai săi de partea dreaptă şi epitropii şi boierii erau aşezaţi după rangul lor, de partea stângă. Primirea s-a făcut cu un ceremonial deosebit, dar n-a fost o zi de mare activitate. Au fost citite unele comunicări şi au fost prezentate câteva petiţii, în timp ce domnitorul îşi bea cafeaua, îşi fuma ciubucul, care era din lemn de cireş, lung de peste şase picioare cu capătul foarte elegant şi cu piesa de băgat în gură din chihlimbar. Toată lumea îi purta mare respect şi de câte ori vorbea în sală se făcea o mare tăcere. Înainte de plecare el a poruncit secretarului său să ne roage să luăm cafeaua cu el în particular după audienţă. O invitaţie atât de politicoasă nu putea fi refuzată. La timpul hotărât ne-am prezentat la el şi am fost primiţi cu cea mai mare politeţe. Curând după ce ne-am aşezat, au intrat mai mulţi servitori care, după ce ne-au oferit ciubuc, ne-au servit cu cafea şi dulceţuri care amândouă aveau un parfum minunat. El în general întreţine o curte minunată, dar cum palatul, care era o clădire spaţioasă şi măreaţă, arsese în timpul războiului, domnul actual a fost nevoit să-şi mute reşedinţa într-o mănăstire şi să trăiască într-un chip mai retras. Curtea doamnei este cu totul deosebită de cea a domnului iar la audienţele ei nu sunt primiţi bărbaţi, afară de anumite zile care sunt însă foarte rare".

Hunter aminteşte în încheiere de mulţimea ungurilor, saşilor, armenilor şi evreilor din oraş care se ocupau mai ales cu negoţul. Călătorul a părăsit oraşul la 18 iunie, trecând în Transilvania pe la pasul Turnul Roşu.

Panorama bucureşteană zugrăvită de Hunter este sugestivă; călătorul notează aspectul pitoresc al aşezării oraşului, casele sale din lemn şi din piatră, uliţele podite şi noroioase, numărul de 360 de biserici, care este bineînţeles exagerat, şi locurile de plimbare ale orăşenilor de la Izvoare şi Herăstrău. În plimbarea făcută la chioşcul ridicat de Mavrogheni, Hunter subliniază luxul caleştilor boiereşti aduse cu mare cheltuială de la Viena sau din Ungaria, cu care se făleau mai ales cucoanele. O bună impresie i-a făcut-o primirea de către Mihai Vodă Suţu, ce i-a oferit, după tipicul oriental, cafele şi ciubuce, la mănăstirea de la Mihai Vodă, unde se afla Curtea în acea vreme din pricina degradării în care se afla palatul de pe Dealul Spirii ce fusese de curând mistuit de foc.

Sir Robert Ainslie

Un călător deosebit de important pentru istoria vechiului Bucureşti este diplomatul englez, cavalerul sir Robert Ainslie (1730-1812), din vara anului 1794. Acesta fusese ambasador al Marii Britanii pe lângă Înalta Poartă între 1775 şi 1794 şi fiind rechemat la Londra, a luat drumul întoarcerii prin Balcani, străbătând Ţara Românească în drum spre Viena. Numismat pasionat şi iubitor de antichităţi, diplomatul englez a fost însoţit în peregrinările sale prin Orient de cunoscutul pictor italian Luigi Mayer, care a executat pentru dânsul multe desene, schiţe şi gravuri de valoare. Trecerea lui Sir Robert Ainslie prin Bucureşti n-a fost consemnată nici în rapoartele diplomatice ale vremii, nici în vreo altă cronică sau document intern; ea s-a păstrat numai datorită lui Luigi Mayer care a schiţat câteva imagini bucureştene

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

din acea vreme. Cele trei prețioase desene reprezentând o vedere din apropierea Bucureștilor, palatul de la Curtea Nouă și scena primirii ambasadorului de către Moruzi în sala tronului, au fost gravate și colorate de către artistul William Watts (1752-1851), fiind publicate împreună cu restul gravurilor din colecția lui Ainslie, într-un album apărut la Londra în două ediții, la 1801 și 1810. De mare interes este și comentariul care însoțește aceste gravuri și merită o examinare atentă. Textul care se referă la desenul "O vedere din apropierea Bucureștilor" (View near Bucharest) este următorul:

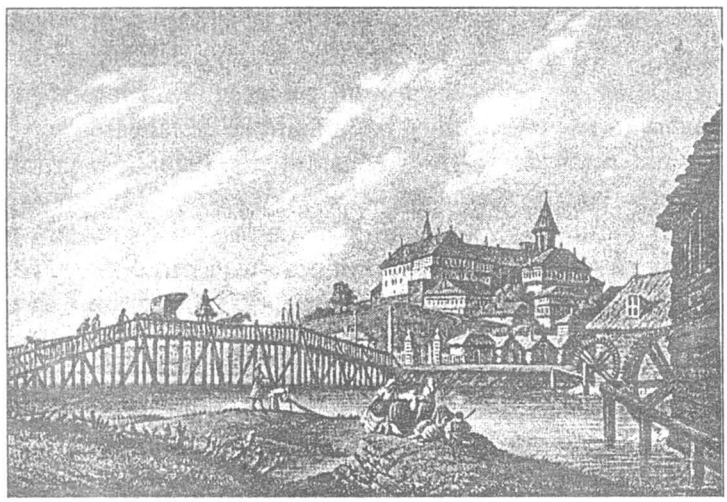

Mănăstirea Mihai-Vodă la 1794

Aquatinte de W. Watts, 1803

"București, capitala Valahiei, este un oraș mare, foarte populat, așezat pe malurile râului Dâmbovița, cam la 40 de mile la miazănoapte de Dunăre. El cuprinde un mare număr de biserici grecești (ortodoxe) și mai multe mănăstiri, dintre care multe au clopote. Casele acestui oraș sunt de o construcție particulară și în mai multe locuri au o înfățișare pipernicită și sărăcăcioasă, fiind în mare parte sub pământ și acoperite cu paie și scoarțe de copaci; cele mai bune sunt zidite din piatră și acoperite cu șindrilă. Ulițele sunt ca niște poduri neîntrerupte fiind podite în toată lărgimea lor cu scânduri lungi de 10-12 yarzi (9-12 m) și groase de un același număr de palme (25-30 cm) și pe o mare întindere a orașului, de mai multe mile. Patriarhul Ierusalimului locuiește în acest oraș într-un mare han, în care se găsesc foarte multe încăperi spațioase și prăvălii pentru negustori. Venitul acordat patriarhului de domnul Valahiei, pentru Sfântul Mormânt de la Ierusalim, se ridică – zice-se – la 20 de pungi pe an. În acest loc sunt câteva tipografii, din care au ieșit mai multe cărți religioase pentru întărirea credinței locuitorilor țării, ce sunt foarte inculți și superstițioși. Cei din clasele de jos primesc învățătură gratuit, prin numeroasele troițe de lemn și de piatră ridicate pentru aceasta la drumul mare, din care pe mai multe sunt săpate inscripții scoase din rugăciunile lor, cele zece porunci și niște mâzgâlituri mizerabile, înfățișând pe Isus Hristos, pe Fecioara Maria sau pe cei 12 apostoli în fața cărora trecătorii se închină cu smerenie. Câteva din aceste obiecte de devoțiune sunt reprezentate în vederea luată din împrejurimile orașului descris aci. Construcția circulară în ruină, se crede a fi fost ridicată în amintirea vreunui domnitor al țării, dar nu i se poate cunoaște epoca. Cele trei săgeți deasupra bisericii care se vede la stânga reprezintă Sf. Treime, cea mai mare este în cinstea lui Dumnezeu-Tatăl, cea din mijloc înfățișează Fiul și cea mai mică pe Sfântul Duh".

Comentariul la desenul "Palatul din București" (Palace of Bucharest) este următorul:

"La descripția generală a Bucureștilor se pot adăuga următoarele observații: plimbările publice pe malurile micului râu Dâmbovița sunt foarte plăcute și foarte căutate seara, din cauza răcorii și a așezării lor frumoase. Aerul orașului este cu toate acestea nesănătos și apa de calitate rea. O parte însemnată din oraș este așezată pe dealul care domină toate împrejurimile. Casele sunt îndeobște clădite și rânduite ca la turci, mai ales ale boierilor și ale oamenilor bogați. Foarte rar se văd geamuri la ferestre, ele fiind înlocuite cu bășici de porc. Odăile locuite de femei au totdeauna astfel de ferestre, valahii, ca și turcii, ținând ascunse femeile cât mai mult de ochii străinilor. Principii sau voievozii îndeobște țin o curte pompoasă în acest oraș, dar fiindcă palatul a ars principele actual a fost nevoit să-și stabilească reședința într-o mănăstire și să trăiască mai retras. Actuala reședință a voievodului este spațioasă și neregulată, așezată pe o ridicătură de teren, aproape de malurile râului, cu o vedere plăcută asupra regiunilor învecinate".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

În sfârşit, comentariul la gravura ce reprezintă primirea ambasadorului britanic de către Alexandru Moruzi, "Palatul din Bucureşti" (Palace of Bucharest) spune:

"Principele, îmbrăcat în verde este aşezat pe sofa alături de sir Robert Ainslie, care este la stânga, locul de onoare în Turcia. Grupul de persoane şezând este suita ambasadorului. Cei în picioare sunt boierii sau nobilii ţării. În dosul lui stau slugi purtând felurite mâncări. Jilţul gol reprezintă tronul *Marelui Domn* (sultanului) deasupra căruia se vede turaua în loc de stemă, armoariile nefiind întrebuinţate la turci. Autoritatea delegată principelui este reprezentată prin sabia atârnată de perete, la spatele voievodului. Principele este supusul *Marelui Domn* şi este ales şi aprobat de el. Principele poartă câteodată titlul de Hospodar, ceea ce înseamnă general şef al miliţiei" (sic!).

Dacă lămuririle cu privire la aspectul oraşului sunt luate din singura carte engleză cunoscută pe atunci în Anglia asupra ţării româneşti datorită vechiului epigrafist Chishull şi nu mai corespundeau întru totul aspectului Bucureştilor din timpul ultimilor fanarioţi, totuşi valoarea desenelor publicate în albumul colecţiei lui Ainslie este apreciabilă, două din ele fiind singurele reprezentări iconografice autentice care ni s-au păstrat asupra palatului din Dealul Spirii, distrus de incendiul din 1812.

La plecarea sa din Bucureşti, luând calea obişnuită spre pasul Turnul Roşu, pe unde se trecea în Transilvania, sir Robert Ainslie s-a întâlnit pe drum dincolo de Piteşti, la 9 iulie 1794, cu un alt călător englez ce venea din sens opus, mergând către capitala ţării. Acesta era un prieten al celebrului romancier Sir Walter Scott, literatul John Bacon Sawrey Morrit din Rokeby (1772-1843) ce călătorea prin Muntenia către Constantinopol cu doi însoţitori, Robert Stockdale şi Randle Wilbraham şi un pictor vienez.

John Jackson

Alt călător englez, scriitorul John Jackson (+1807) se întorcea tocmai din India şi luase calea Constantinopolului şi a Balcanilor trecând prin Ţara Românească, spre Transilvania; a poposit la Bucureşti între 1 şi 4 septembrie 1797, dar nu a adus însă amănunte prea inedite asupra oraşului. Primit, găzduit şi călăuzit de Merkelius, Jackson notează: "Bucureştii e un oraş mare şi populat având 360 de biserici ortodoxe, una romano-catolică, o capelă luterană şi câteva mănăstiri. Moschei turceşti nu sunt, nefiind îngăduite în toată ţara. Trăsurile de boieri sunt în număr mare; cine n-are caleaşcă este considerat ca slugă sau ţăran, însă cu 50 de lire sterline poţi să ţii trăsură, doi cai şi vizitii. Vizitiii şi cei care umblă pe jos sunt îndeosebi robi ţigani".

După ce menţionează obiceiurile de căsătorie la români, englezul continuă:

"Cred că nu există pe lume multe popoare, cel puţin dintre cele creştine, care vorbesc mai mult despre religie şi de fapt o ţin mai puţin decât oamenii aceştia. În unele biserici se fac slujbe mereu ziua şi noaptea, rugăciunile fiind cântate ca şi la catolici. Limba ţării e frumoasă, are ceva asemănare cu cea grecească şi se scrie cu mai multe litere greceşti... Nu sunt mulţi străini între ei, numai... câţiva evrei şi nemţi. Pe drumuri sunt adesea cruci ridicate, unele de piatră, cele mai multe de lemn, toate sunt însă zugrăvite... cu chipuri de sfinţi. Podurile sunt făcute din lemn, însă deasupra sunt aşezaţi butuci nefasonaţi, care fug de sub picioarele cailor..."

După cum putem constata, şi acest călător englez exagerează în relatarea sa numărul bisericilor din Bucureşti, după o tradiţie care din acea vreme a devenit obişnuită, încât de aceea vom întâlni această cifră umflată şi la o mulţime de alţi călători de mai târziu. Englezul reliefează evlavia superficială a locuitorilor pentru religie, ce se rezuma la îndeplinirea câtorva rituri formale; el notează şi numeroasele troiţe ridicate la marginea drumurilor din ţară şi prin oraşe.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Husein Küčük kapudan-paşa

Husein Küčük, kapudan-paşa (mare amiral al flotei otomane) între 1792-1803, fusese trimis de sultan în 1799 cu o armată uriaşă de 100.000 de ostaşi împotriva rebelului Pasvantoglu de la Vidin, care pustia cu cetele sale prădalnice întreaga regiune dunăreană. După un an de lupte indecise, Husein a suferit o înfrângere răsunătoare şi, temându-se să se întoarcă la Constantinopol, veni prin Giurgiu la Bucureşti să se sfătuiască cu fostul său dragoman, care nu era altul decât domnul Constantin Hangerli, înscăunat atunci ca domn al Ţării Româneşti. Dregătorul turc, însoţit de agalele sale, a sosit la Bucureşti la începutul anului 1799, fiind primiţi ca oaspeţi de Hangerli timp de două săptămâni. Cu prilejul şederii la Curte a kapudanului flotei otomane, a avut loc o întâmplare ruşinoasă reţinută de analele vremii ca o mărturie a nevrednicei umilinţe arătate de fanarioţi faţă de atotputernicii stăpâni de la Istanbul.

"Deci, într-acea vreme, a venit căpitan paşa cu agalele lui la Bucureşti – povesteşte Dionisie Eclesiarhul – şi acolo, petrecând două săptămâni, făcutu-i-au vodă zeefeturi şi a zis căpitan paşa lui vodă să cheme pe boierii cei mari cu cucoanele lor la zeefet şi, chemând vodă boierii, a venit după poruncă fără cucoane. Vodă, văzând că n-au venit cu muierile lor, nu i-a silit, ci a trimis pe postelnicul cel mare şi pe cămăraşi de au adus muieri podărese, curve şi cârciumărese, însă au ales muieri mai chipeşe şi mai frumoase şi le-a îmbrăcat cu haine frumoase din cămara lui vodă, făgăduindu-le daruri domneşti să facă toată voia lui căpitan paşa şi a agalelor lui şi să se sloboază la chefuri. Deci, la vremea mesii le-a poftit la masă să şează cu boierii şi, aducându-le vel post [elnicul], le-a numit că sunt cocoanele boierilor arătând: eată, aceasta e Brâncoveanca, aceasta Golească, aceasta e Corneasa, aceasta e cutare şi aceasta cutare Filipeasca. Căpitan paşa, văzându-le, s-a bucurat şi şezând toate la masă cu boierii şi vodă şi căpitan paşa cu agalele, zicându-le muzicele la masă şi, după ce au mâncat, s-au sculat şi ridicând masa a poruncit căpitan paşa să joace boierii cu cocoanele lor şi au şi jucat, şi ţiind jocuri până seara, şi iarăşi puind masa şi după masă jucând până în puterea nopţii şi încetând, a zis căpitan paşa lui vodă să-i oprească pe una mai aleasă pentru culcare, că ştie el că sunt bucureştencele iubitoare de împreunări, şi aşa s-a şi făcut şi celelalte le-a dat la paturile agalelor şi boierii s-au dus la casele lor, poruncind vodă postelnicului să spuie muierilor să le facă cu voie. Ear dimineaţa a dăruit turcii pe muieri bine, socotind că sunt cocoanele boierilor şi le-au slobozit. Apoi cămăraşu le-a dezbrăcat de hainele cu care le-a fost îmbrăcat şi le-a dat drumu şi, mai trecând vreo două-trei zile, căpitan paşa a plecat la Dii" [adică la Vidin].

Însă orgiile şi necuviinţele, făcute pentru a fi pe placul turcilor, n-au fost de mult folos lui Hangerli, de vreme ce, după două luni, şi-a găsit sfârşitul.

În aceleaşi săli ale palatului în care domnise desfrâul, s-a petrecut o dramă sângeroasă. Soarta domnului fusese pecetluită la Istanbul; Poarta trimisese un capugiu "iscusit şi maestru a tăia pe cei mari cu cumpătare" care, însoţit de un "harap groaznic la chip şi mare, cu îndrăzneală a ucidere şi buzat la gură", s-a înfăţişat la palatul domnesc pentru a aduce la îndeplinire osânda. Nefericitul Hangerli a fost înjunghiat în iatacul său şi decapitat, iar leşul său, dezbrăcat de haine şi târât de picioare pe scara palatului, a fost aruncat în curte, unde a zăcut o zi încheiată printre mormanele de zăpadă şi bălegarul cailor. Uciderea domnului stârni mare vâlvă în Bucureşti – deşi Hangerli era foarte urât de norod prin dările excesive pe care le înfiinţase pentru hrănirea armatelor lui Husein, ce luptau la Vidin împotriva lui Pasvantoglu; cronicarii relatară pe larg evenimentul, iar unii dintre ei chiar în versuri.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Observatori şi agenţi politici ai lui Napoleon I la Bucureşti

Din această epocă se iviră în ţările române, dar mai cu seamă în Muntenia, o serie de trimişi diplomatici, observatori şi emisari ai guvernului francez care transmiteau ministerului de externe din Paris rapoarte amănunţite asupra situaţiei politice şi mai ales economice a Principatelor; este perioada în care Napoleon iniţia o nouă politică orientală întărind alianţa cu Turcia, în vederea realizării planurilor sale de cucerire a Europei; de altfel, Imperiul Otoman constituia pe atunci o largă piaţă de desfacere pentru exportul de mărfuri al capitaliştilor francezi. Prin emisarii săi, Napoleon urmărea să obţină informaţii cu privire la provinciile europene ale Turciei, căutând totodată să submineze influenţa Rusiei care se opunea politicii sale expansioniste. În această epocă politica franceză era ajutată mult de dragomanii fanarioţi de la Poartă, precum şi de unii dintre boierii şi domnii din ţările române, a căror prefăcătorie era renumită, fiind părtaşii unui îndoit joc politic între Franţa şi Rusia, dictat de interesele lor egoiste de clasă.

Primul dintre observatorii francezi trimişi în Principate a fost Jaubert, secretar al lui Napoleon pe vremea când acesta era încă prim-consul, care vine la Bucureşti la 1/13 iunie 1804, după ce călătorise prin Moldova, la întoarcerea sa de la Constantinopol. Înainte de a-şi continua drumul spre Viena, Jaubert a avut o întrevedere cu Constantin Ipsilanti şi comisarul francez din Ţara Românească, Saint Luce. În raportul întocmit asupra ţărilor române, Jaubert închină câteva cuvinte Bucureştilor pe care-l caracterizează ca "un oraş semi-european... Încă de acum 50 de ani regimul domnilor fanarioţi a atras acolo un comerţ destul de însemnat şi a răspândit un lux risipitor. În Bucureşti sunt peste 2.000 de trăsuri".

Emisarul Le Cler întocmeşte în 1805 pentru guvernul francez un memoriu topografic şi statistic asupra Moldovei şi Ţării Româneşti, lipsit de originalitate, fiind o compilaţie după lucrările lui Bawr, Carra, Sulzer, Peyssonnel şi Struve.

În afara acestor observatori politici propriu-zişi, Bucureştii au primit în aceeaşi vreme şi vizita diferiţilor diplomaţi francezi, acreditaţi pe lângă Înalta Poartă, care treceau în drumul lor spre Constantinopol prin Ţara Românească. Între 28 decembrie 1804 şi 5 ianuarie 1805 a poposit în oraş mareşalul Guillaume Brunne (1763-1815), primit ceremonios de Ipsilanti, cu care a avut mai multe întrevederi; de aceeaşi găzduire s-a bucurat şi generalul Horace Sébastiani (1772-1851), sosit în Bucureşti la 28 iunie 1806, în cinstea căruia s-a dat un bal la Curte; el a părăsit oraşul la 31 iulie.

Dmitri Bantâş-Kamenski

O descriere sumară dar sugestivă a Bucureştilor o face şi călătorul rus Dmitri Nicolaevici Bantâş-Kamenski (1788-1850). Dintr-o familie de literaţi şi de cercetători ai trecutului, el însuşi viitor istoric, Bantâş-Kamenski funcţiona în acea vreme la Arhiva Afacerilor străine din Moscova; în 1808 a fost trimis cu o misiune specială în Serbia şi a trecut prin ţările române; scrisorile sale din călătorie le-a tipărit doi ani mai târziu sub titlul de *ПЧТЕШЕСТВІЕ Вδ МОЛДАВІЮ, ВАЛАХІЮ И СЕРБІК* (*Călătorie prin Moldova, Valahia şi Serbia*).

La 26 mai 1808 el scrie: "Din Iaşi am plecat la 23 mai la ora 12 noaptea, iar la Bucureşti am sosit la 26 mai, ora 4 dimineaţa şi m-am oprit la hanul unui neamţ de aici. Acest oraş nu mi-a plăcut aşa de mult ca Iaşii, cu toate că are mai multe clădiri de piatră ca acesta. Străzile înguste sunt podite cu bârne de lemn şi nu sunt drepte, din care cauză când treci pe ele cu căruţa te zdruncină tare... Oraşul Bucureşti e cu puţin mai mic decât Moscova ca întindere, dacă cuprinzi toate grădinile nenumărate din oraş şi din împrejurimi. Râul Dâmboviţa, care curge prin oraş, e interesant prin faptul că în albia lui se află nisip

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

aurifer ce era exploatat în folosul soţiilor domnitorilor Ţării Româneşti... Bucureştii numără 60.000 de locuitori, biserici şi mănăstiri peste 300, afară de paraclisele din casele boiereşti".

Călătorul relatează apoi vizita sa la administratorul civil al oraşului, senatorul Serghei Sergheievici Kuşnikov (1765-1839), ce îşi arăta dragostea faţă de români, pe care-i socotea "că sunt foarte buni şi blânzi, dar suferă din partea ispravnicilor ce-i strâmtorează".

"... Acest om vrednic şi generos", spune mai departe călătorul despre Kuşnikov, "caută acum să stârpească răul; ar fi de dorit ca această acţiune a lui să se bucure de un succes deplin". Terminând scrisoarea, Bantâş-Kamenski aminteşte de acţiunea eroică a generalului Miloradovici, salvatorul oraşului de urgia oştirilor turceşti care, cu un an înainte, profitând de un moment de superioritate numerică, năvăliseră de la Dunăre, iar după o ocupaţie trecătoare, Bucureştii au fost eliberaţi de cotropitorii otomani, înfrânţi şi izgoniţi în Bulgaria. Călătorul părăsi oraşul la 26 mai, la orele 9 seara, luând drumul Craiovei.

La întoarcerea din Serbia, trecând din nou prin Bucureşti la 11 iunie, Bantâş mai adaugă următoarele despre oraş: "Apropiindu-mă de Bucureşti, m-am bucurat că voi găsi de îndată odihnă şi masă la hanul nemţesc, dar ce necaz mi-a fost când aproape de oraş am fost oprit de un cazac care, cerându-mi hârtiile de drum, a dat ordin birjarului să mă conducă la comenduirea pieţei. Zadarnice au fost toate protestele mele; aşa a poruncit generalul, îmi răspundea cazacul şi eu, după ordinele generalului, a trebuit să mă plimb în căruţă cu stomacul gol şi spinarea ruptă [de oboseală]... Am mers mai mult de un ceas prin străzile înguste ale acestui oraş, unde totul se arată într-o veşnică mişcare. Toate prăvăliile erau iluminate; pretutindeni se vedeau negustori; la fiecare pas îmi ieşeau înainte căruţe mari trase de boi, iar boierii valahi, îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, se plimbau în trăsurile lor, totdeauna perechi, având înainte doi ţigani care, în loc să fie călări, fugeau desculţi, ţinând în mână câte o făclie aprinsă...

Ca să-ţi închipui mai bine capitala Valahiei şi ceea ce simţeam eu atunci, trebuie să mai adăugăm gălăgia făcută de loviturile ciocanelor din fierării, scârţâitul roţilor neunse ale carelor ţărăneşti, neîncetatele pocnituri de harapnice, strigătul birjarilor, apoi cântecele desfrânate şi neînţelese ale celor beţi, care vagabondau pe străzi şi prin tractire... Bucureşti este mult mai curat decât Iaşii căci râul Dâmboviţa, care trece aşa de repede prin centrul acestui oraş, duce în Dunăre toate murdăriile şi din această cauză aerul aici este foarte bun, cu toată mulţimea de oameni care locuiesc aici.

Cei mai mulţi locuitori din Bucureşti sunt români; însă în acest oraş sunt mulţi străini, în special germani şi greci. Ruşi de asemenea, în afară de militari, se găsesc aici destul de mulţi.

Căldurile în Bucureşti sunt tot aşa de mari ca şi la Iaşi".

Descrierea lui Bantâş-Kamenski, deşi nu cuprinde ştiri inedite, stârneşte totuşi interesul pentru documentarea epocii de şedere a trupelor ruse în Bucureşti. Oraşul cu grădinile sale numeroase, de o întindere aproape cât a Moscovei, făcea progrese sub ocârmuirea senatorului Kuşnikov care, pe lângă alte măsuri, a încercat să micşoreze asuprirea ţăranilor crunt exploataţi de către ispravnicii boiereşti.

Vechi zidiri bucureştene: Primăria

Ana Maria ORĂŞANU

Impunătoare prin funcţiune şi imagine, Primăria Capitalei este unul dintre edificiile care exemplifică afirmarea spiritului naţional în creaţia arhitecturală. El datează de la începutul secolului nostru şi a fost realizat în anii 1906-1910 după planurile arh. Petre Antonescu (1873-1965), ilustru reprezentant al Şcolii româneşti de arhitectură, cel care a îmbogăţit Bucureştii cu un valoros patrimoniu imobiliar.

Clădirea, iniţial destinată Ministerului Construcţiilor, este de o monumentalitate abil elaborată prin volumetria amplă, simetric echilibrată, precum şi prin configurarea formelor şi a principalelor spaţii. Compoziţia este remarcabilă mai ales sub aspect plastic. Bogăţia decorului arhitectonic de factură neoromânească animă faţadele şi interioarele reprezentative cu elemente specifice tradiţiilor autohtone şi mai ales artei brâncoveneşti. Simbioza dintre cerinţele programului funcţional public şi componentele decorative preluate din stilistica vechii arte româneşti a dobândit la P. Antonescu note de mare expresivitate, individualizându-i creaţia în peisajul epocii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

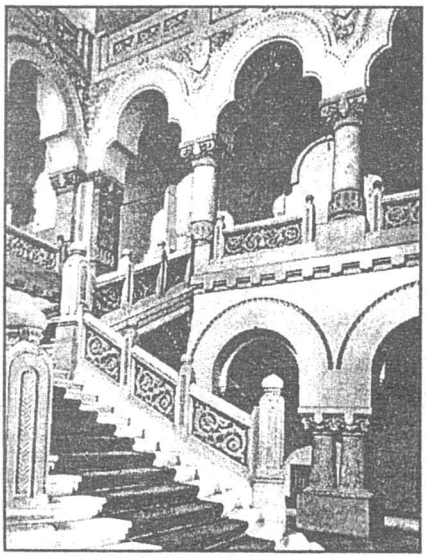

Primăria: interior

Faţada principală a Primăriei, cu o largă deschidere prospectivă spre ansamblul peisager al parcului Cişmigiu are o tratare diferenţiată în zona centrală şi a colţurilor, prin decroşuri dezvoltate pe întreaga înălţime, de la soclul robust până la învelitoarea din ţiglă. Elemente masive din piatră prelucrată, precum coloane de mari dimensiuni, console, ancadramente, şi alte elemente mici din ceramică smălţuită, ca bumbi şi brâie discontinui se evidenţiază pe câmpul tencuit al faţadelor. Partea centrală este accentuată în mod deosebit; în faţadă, arcada intrării este surmontată de loggia cu arcade trilobate de la etajul întâi; în interior, holul se prelungeşte cu scara de onoare pe trei niveluri, anturată de galerii arcate somptuos înveşmântate decorativ, alcătuind împreună cu sala de consilii punctele de interes major ale clădirii.

Admiraţia contemporanilor faţă de acest monumental sediu al Municipalităţii este firească, dar lasă cale liberă unor întrebări fireşti: unde a funcţionat Primăria oraşului până la instalarea în acest imobil? sau, cu alte cuvinte, de ce nu au Bucureştii o primărie pe măsura vechimii şi importanţei oraşului?

Răspunsurile decurg din însăşi istoria primăriei, ca instituţie. În vremurile vechi, oraşul era cârmuit de un "judeţ" şi "12 pârgari", care se întâlneau la locuinţa câte unuia dintre ei, fără nevoia de a dispune de un sediu fix. Aşa de pildă, se atestă documentar "judeţul Necula" şi cei "12 pârgari" ai săi într-un act datând din 13 mai 1563. Abia după ce s-a instituit în 1830 Sfatul orăşenesc, a fost construită "Casa Oraşului" de arh. X. Villacrosse, clădire amplasată pe str. Bazaca, în zona fostei Pieţe de flori. Această construcţie a pierit în incendiul din 1842, care a mistuit o mare parte din zona centrală a capitalei. Ulterior sunt semnalate alte sedii ale primăriei, identificabile în planuri ale oraşului ridicate în 1852 de Borroczyn şi în 1856 de Jung.

În vremea domniei lui Alex. I. Cuza s-a trecut la o nouă organizare administrativă, alcătuită din Primărie şi Consiliul comunal, dar problema unui sediu adecvat a rămas nerezolvată.

În anul 1882, primarul Cariagdi a cumpărat un imobil spaţios şi elegant, aflat în preajma fostei statui a lui Ion Brătianu de la Universitate, respectiv pe str. Colţei. Era locuinţa familiei Hagi-Mosco ridicată la începutul sec. al XIX-lea şi se număra printre cele mai de vază case ale Bucureştilor.

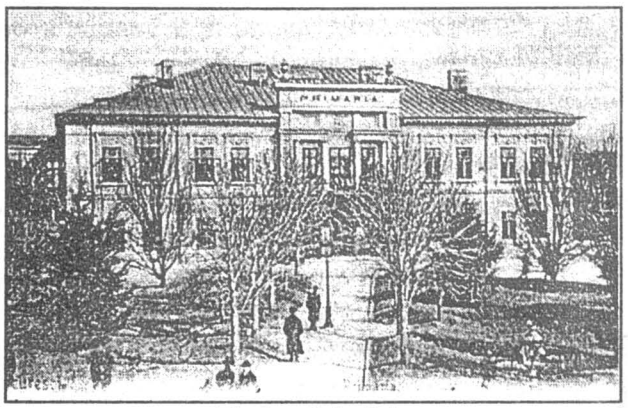

Vechea Primărie

Acolo s-au instalat principalele servicii ale Primăriei, restul rămânând împrăştiate prin diverse clădiri din oraş. Clădirea cu înfăţişare sobră de sorginte neoclasică a adăpostit primăria până în anul 1912, când, sub primariatul lui Costache Dobrescu a fost demolată pripit cu speranţa de a folosi amplasamentul pentru un alt imobil conformat anume cu cerinţele municipalităţii, dar...

Aşa s-a ajuns ca frumosul edificiu de pe B-dul Elisabeta să preia funcţiunile primăriei. El satisface nevoia de reprezentativitate pe care G.M. Cantacuzino o acuza acut în privinţa Bucureştilor: "O capitală nu este un oraş ca oricare altul, o aglomeraţie urbană, astfel cum stă scris în manualele de geografie. O capitală este un mare punct de acord între cetăţi, un pretext de unitate sufletească şi, înainte de toate, simbolul de autoritate al statului".

Bibliografie selectivă: din **Colecţia de memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Municipale**:

- Costescu Gheorghe, *Bucureştii Vechiului Regat*, Bucureşti, Editura Universul, 1944.
- Hagi-Mosco Emanuel, *Bucureşti, Amintirile unui oraş*, Bucureşti, 1995.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bicentenar Honoré de Balzac

În ziua de 26 mai 1999, la sediul central, Biblioteca Municipală "Mihail Sadoveanu" a organizat o expoziţie de carte şi ilustraţii **Bicentenar Honoré de Balzac**. Expoziţia a cuprins câteva titluri în original apărute în perioada 1837-1891 la Paris şi care fac parte din colecţiile Bibliotecii Municipale, precum: *Les Chouans dans la Bretagne en 1799*, Tome I, Bruxelles, 1837; *L'enfant maudit*, Paris, 1886; *Eugénie Grandet*, Paris, 1896; *Le médecin de campagne*, Paris, 1891; *Scènes de la vie parisienne*, Paris, 1869; *Scènes de la vie parisienne et scènes de la vie politique*, Paris, 1869, cele mai semnificative traduceri în limba română ale marelui scriitor: *Şuanii*, *Moş Goriot*, *Eugénie Grandet*, *Iluzii pierdute*, ca şi seria de opere *Comedia umană* în 9 volume apărute la Editura Univers. Caricaturile reprezentându-l pe Balzac şi ilustraţiile celor mai reprezentative personaje ale operei sale au fost extrase din *Littérature française*. Tome second. Librairie Larousse Paris, aparţinând lui Daumier, Henri Monier, Nadar, Bertal.

Cu acest prilej, despre viaţa şi opera marelui scriitor francez a vorbit prozatoarea Ileana Vulpescu. (*Mihaela Sfârlea*)

Dacă aţi fi invitat un critic sau un istoric literar, probabil că v-ar fi spus cu totul alte lucruri decît mine. Eu sînt aici de fapt în calitatea în care ne aflăm cu toţii, doamne, domni, domnişoare, adică în calitatea de cititori ai lui Balzac, şi acesta este lucrul cel mai important.

La 20 mai 1799 s-a născut Honoré – care mai tîrziu avea să se numească de Balzac. Numele adevărat al familiei era Balssa, nume care pentru Honoré a devenit de Balzac, poate şi sub influenţa faptului că în secolul al XVII-lea trăise un scriitor cu un bun renume în epocă, Guez de Balzac; poate, faptul nu este sigur. Sigură este însă gloria acestui nume în literatură. Balzac s-a născut la Tours, deci este provincial. Pe la 20 de ani se află la Paris, toată lumea dorea demult şi mai doreşte şi astăzi să-şi facă un nume în acest oraş, care a fost considerat, măcar în Europa şi în special pentru Europa acelui secol, un centru al culturii, oraşul-lumină. Să fi fost francez şi să nu-ţi încerci norocul la Paris era un lucru neobişnuit în epocă. Balzac începe să scrie pe la diverse gazete în jurul vîrstei de 20 de ani, şi începe să publice romane sub nişte pseudonime ca de pildă A. de Villerglé, Lord R'Hoone, Horace de Saint-Aubin. Observaţi predilecţia pentru titlurile de noblеţe, mă rog, lord şi celelalte precedate de particula *de*. În secolul al XVIII-lea, un personaj de o inteligenţă şi de o cultură extraordinare, un spirit nemaipomenit, care a fost Voltaire, burghez ca şi Balzac, regreta că nu era nobil. Fiecare om este supus anumitor prejudecăţi, anumitor dorinţe ascunse, supus timpului şi modei. Această particulă presupun că le este tributară. Balzac a fost un copil prea puţin fericit. Nu se ştie din ce motive, mama lui l-a ţinut întotdeauna departe de ea. Balzac a stat mai mult prin internate, nici vacanţele nu şi le petrecea acasă, încît a simţit o mare frustrare din partea unei mame care manifesta o evidentă preferinţă pentru un alt fiu, a cărui paternitate era pusă sub semnul întrebării.

În tinereţe, la 20 de ani, Balzac cunoaşte o doamnă care se numea Laure de Berny, cu 22 de ani mai în vîrstă decît el. Cu doamna de Berny are o relaţie nu numai sentimentală, bărbat – femeie, ci o relaţie de prietenie care durează pînă în 1836, cît viaţa doamnei de Berny, deci o legătură care a durat 16 ani, foarte importantă pentru Balzac; într-un fel această doamnă îi suplinea şi ceea ce mama lui nu reuşise să-i dea, adică afecţiune, era o foarte bună sfătuitoare, o foarte bună prietenă. El îi spunea La Dilecta, deci Preferata, Adorata. I-a făcut multe zile fripte acestei doamne şi i-a păpat foarte mulţi bani, pentru că Balzac se lansa în tot felul de afaceri, dornic să cîştige bani; a făcut o editură, a făcut un atelier de turnat litere de tipografie, dar ce n-a făcut, şi toate păguboase. Absolut toate. Nicăieri n-a cîştigat nimic. Deşi era atît de vulcanic în ceea ce priveşte literatura şi a scris o mulţime de cărţi sub pseudonime, nici astea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

nu-i aduceau mai nimic.

Balzac, în viziunea lui Auguste Rodin

Era un fel de corespondent al lui Caragiale al nostru, care pe tot ce punea mîna se usca; adică pînă ce nu i-a murit o mătuşă (lui Caragiale) după care să moştenească ceva, nu s-a ales niciodată cu nimic din proprie străduanie. Balzac se lăsa antrenat de idei industrioase, fireşti pentru o epocă de adevărată ascendenţă a capitalismului. El este contemporan cu Restauraţia. Ce se înţelege prin Restauraţie? După ce este înfrînt Napoleon şi înlăturat, vin la tron doi fraţi ai lui Ludovic al 16-lea – regele Franţei care fusese decapitat de revoluţie, el şi familia lui. Aceşti doi fraţi, fiindcă se refugiaseră scapă; unul este Ludovic al 18-lea, care domneşte primul, după aceea vine fratele lui şi fratele lui Ludovic al 16-lea, Carol al 10-lea. Restauraţia, căreia Balzac îi este contemporan, durează între 1814-1830. Din punct de vedere al preferinţelor politice, Balzac se dorea legalist, adică de partea monarhiei de Bourbon, deci regalist, ceea ce nu se vede în operă, pentru că una este ce vorbeşte un scriitor, ce scrie prin gazete eventual, şi alta este ce investeşte în operă. Un foarte interesant istoric al literaturii franceze, mai puţin cunoscut, care a scris *o* Istorie a literaturii franceze, deci nu Istoria literaturii franceze, ci o istorie a literaturii franceze, probabil de origine flamandă, Kleber Hedaens, spune ceva ce poate părea şocant despre *Tristan şi Isolda*, legendă în care este vorba de regele Marc, de soţia lui Isolda, care se îndrăgosteşte de Tristan, din cauza unui filtru fermecat pe care îl beau Isolda şi Tristan – Kleber Hedaens spune despre această poveste considerată de toţi istoricii o poveste de dragoste de o mare puritate: "regele Marc este primul încornorat din istoria literaturii franceze". Despre Balzac, Hedaens spune lucruri definitorii: îl vede ca pe o nestăvilită forţă a naturii. Poate că nimeni în istorii literare, în critici literare nu a reuşit să redea mai bine acest uriaş personaj care este Balzac cum l-a înfăţişat Rodin într-o sculptură; gol, ca pe o zeitate a Antichităţii; împăraţii romani, aspirînd să devină zei îşi comandau sculpturi în care apăreau şi ei goi. Statuia pe care i-a făcut-o Rodin este poate transpunerea cea mai fidelă a ceea ce a însemnat Balzac. O forţă a naturii. Ai impresia că vine de undeva din pămînt cu o forţă extraordinară, cu o statură de atlet. Asta este şi în literatură Balzac. Pare de-o informaţie, de-o exactitate, pare martorul a tot ceea ce descrie. Kleber Hedaens ne spune însă că Balzac nu a văzut toate aceste chipuri omeneşti din cărţile lui, ci le-a creat pur şi simplu. Sînt opera imaginaţiei lui; nici Shakespeare, spune tot Hedaens, n-a cunoscut toţi regii ăia criminali şi toată istoria aia îngrozitoare a Angliei din opera lui, sînt creaţii ale unei imense imaginaţii; nu trebuie să crezi că o toaletă pe care o descrie Balzac a şi văzut-o, sau o mobilă, sau că a pus mîna şi ochii peste tot ce-ţi "vinde" ţie, cititorul.

Balzac începe să-şi semneze operele cu numele de Honoré de Balzac începînd cu o carte intitulată *Les Chouans*. În timpul Revoluţiei franceze, într-o provincie din Franţa, în Vendéea, au existat răsculaţi împotriva Revoluţiei, conduşi de un personaj care se numea Jean Chouan; de aici numele adepţilor lui, al celor răsculaţi: les Chouans. Deci Balzac începe să-şi semneze cărţile Honoré de Balzac în 1829. A refuzat să reediteze şi a refuzat să treacă sub numele de Honoré de Balzac tot ce scrisese înaintea acestei date. Deci considera ceea ce făcuse înainte un fel de a-şi face mîna în literatură, dar nereprezentativ pentru ceea ce era el. Lui Balzac i se potriveşte extraordinar ca viaţă întreagă, şi de om şi de artist, o vorbă franţuzească: "Brûler la chandelle par les deux bouts", adică să dai foc la lumînare, s-o arzi de la ambele capete. Şi bineînţeles că aprinzînd-o la ambele capete, arde mult mai repede decît dacă i-ai da foc, tradiţional, la un singur capăt. Balzac conta mult pe forţa lui fizică şi avea ideea că nu trebuie să facă nici un fel de economie a propriei persoane. Avea de fapt o obsesie a acestei economii, economia de mişcare vitală cum o

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

numeşte un personaj al său, Gobseck, un avar; ăsta făcea mare economie, adică nu se ducea de ici pînă colo de două ori, dacă se putea duce o singură dată. Calcula şi zicea: fac economie de mişcare vitală. Balzac era exact contrariul acestui personaj; n-a făcut niciodată economie de viaţă personală. Dacă vreţi, a dus o viaţă de nebun. O viaţă de nebun. Pentru o asemenea operă, scrisă doar în 20 de ani: adică acel Balzac care se înscrie în *Comedia umană*. Ideea *Comediei umane* i-a venit în 1833, în timp ce scria *Moş Goriot*, *Le Père Goriot*. În timp ce scria această carte excepţională, i-a venit ideea că poate relua personaje şi le poate purta prin multe alte cărţi, ideea că nişte personaje nu trebuie să rămînă într-o singură carte. S-a dus la sora lui Laura, şi i-a spus: "am o idee extraordinară care mă va face genial" – era ideea *Comediei umane*. Fiindcă toată viaţa i se pare o comedie căreia îi era spectator. În opera sa, Balzac demontează toate mecanismele sociale. Toate mecanismele sufleteşti. Scrie o literatură care, după cum au spus unii critici literari, face concurenţă Stării civile. La Starea civilă oricare dintre noi avem un certificat de naştere, dacă ne-am însurat avem unul de căsătorie, şi aşa mai departe, pînă la ultimul act, cel cu care ne ducem la Doamne-Doamne. Balzac face concurenţă Stării civile, într-adevăr. Personajele lui au o biografie riguroasă, de aceea fiecare îţi rămîne în minte – personajul nu este ceva fluşturatic, inconsistent, despre care nu ştii de unde vine, cum se cam obişnuieşte în literatura contemporană, în care nu prea afli care de unde vine, ce face, încotro se duce, un fel de schelet, văzut ca la Röntgen. Personajele lui Balzac au relief, adică le vezi, le cunoşti şi le ţii minte toată viaţa. Una dintre imensele calităţi ale lui Balzac este aceea de a crea personaje de neuitat. Pe tine nu te interesează dacă el a fost martor al unei realităţi, vorba este cîtă realitate ştie să creeze. În literatura pe care noi o numim universală (eu n-aş numi-o universală, fiindcă nu putem să ne referim la întregul univers, aş spune, mai modest, mondială, adică ceea ce se referă la globul nostru) orice mare scriitor reuşeşte să creeze în operă viaţă în care să crezi. Toate personajele lui Balzac sînt extraordinare. Eu, pentru că sînt realistă şi ştiu că astăzi puţină lume mai izbuteşte să citească 85 de romane ale lui Balzac, măcar două, zic eu, ar merita să le citească oricine, nu doar din curiozitate intelectuală, ci pentru îmbogăţire sufletească. Eu aş recomanda oricui m-ar întreba, *Eugénie Grandet* şi *Moş Goriot*. *Moş Goriot* este o carte extraordinară. Prezentîndu-ţi o pensiune, unde se adună tot felul de oameni – *Moş Goriot* este o frescă de epocă, fără să mai vorbim de felul cum descrie problema veche de cînd lumea, idee majoră a cărţii, relaţia dintre părinţi şi copii. Bătrînul Goriot le dăduse totul fiicelor lui, ajunse mari doamne în societatea înaltă a Parisului. La înmormîntarea lui în cimitirul du Père Lachaise, care se află pe o colină a Parisului, convoiul este alcătuit din două persoane de la pensiune şi de maşinile cu blazon ale fostelor domnişoare Goriot, maşini în care se află doar şoferii. Unul dintre cei doi participanţi la aceste întristătoare funeralii, un tînăr de 22 de ani, venit şi el să cucerească Parisul, Eugène de Rastignac, deprimat de tot ce se petrece în jurul lui, după ce îl vede pe bătrîn coborît în groapă, de sus de pe colina cimitirului se uită spre Oraşul lumină şi rosteşte: "A nous deux maintenant!", adică acum, între tine şi mine, Paris!, cuvinte care au făcut carieră în literatura mondială.

Lui Balzac îi lipsea instinctul de conservare. Ne-am fi aşteptat ca un artist care a dat o asemenea operă uriaşă în 20 de ani să fi dus o viaţă dacă nu de schimnic, oricum măsurată, ponderată. După ce nu lipsea de la nici o mondenitate, la 2 noaptea se aşeza la masa de scris şi-l uita Dumnezeu acolo. Fără menajamente, ardea lumînarea de la ambele capete. Cu doi ani înainte de moarte, cade la pat, grav bolnav. Lipsa de grijă pentru propria viaţă, dorinţa de a şti totul, de a vedea totul, de-a fi omniprezent se răzbunau. Grandioasele sale proiecte aveau să rămînă doar în uriaşa lui imaginaţie.

În 1832, Balzac primeşte o scrisoare foarte elogioasă de la o doamnă, o poloneză, contesa Hanska. Începe o corespondenţă cu această doamnă, corespondenţă din care se naşte o idilă care durează din 1832 pînă în 1850. Doamna era căsătorită; exista deci şi un domn Hanski. La un moment dat domnul conte moare şi Balzac se căsătoreşte cu această doamnă. Doamna Hanska, devenită de Balzac, naşte un copil mort; Balzac este dezolat. Boala nu se mai lasă păcălită şi-l doboară la pat. Foarte bizar că doamna Hanska nu intra niciodată în camera în care zăcea Balzac. Vă spun asta ca pe-un amănunt, ca să vă faceţi o idee.

Majoritatea celor care ne-am adunat aici văd că o reprezintă copiii. E bine, zic eu, că astăzi, în 1999, la 200 de ani după ce s-a născut Balzac, în timp ce-n jurul nostru cad bombe, se comit crime, se întîmplă tot soiul de orori, totuşi în Bucureşti, într-o bibliotecă, se adună nişte oameni, să audă ceva despre un scriitor care s-a născut acum 200

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

de ani. Este un omagiu pe care îl aducem nu numai lui Balzac, îl aducem spiritualităţii. Într-o lume în care sîntem atît de robiţi de materie, totuşi ne găsim şi momente în care să ne îndreptăm cu gîndul spre clasici, dincolo de ceea ce este tranzitoriu, perisabil. Pentru că, ce este un clasic? După un scriitor american, clasic este acel autor pe care îl mai citeşti şi la 50 de ani de la moartea sa. Şi mai spunea acelaşi prozator american, îmi pare rău că nu-i mai ţin minte numele, că un roman trebuie să povestească. Este ceea ce găsim la Balzac. Marx nu mai este un personaj la modă în ziua de astăzi; el nu a fost marele filosof care ne-a fost prezentat nouă în perioada comunistă, dar era un foarte important economist al vremii. Marx spunea că din opera lui Balzac a învăţat mai mult despre întîia jumătate a secolului al XIX-lea decît din toţi economiştii francezi ai acelei perioade. Iată elogiul pe care un om de ştiinţă îl aduce unui artist care-şi concentrează gîndul asupra creerii unui univers. Artistul, pe lumea asta, este omul cel mai generos. Este singurul care dă fără să fie sigur că va primi ceva în schimb. Că va primi ceva în schimb spiritual sau material. Spiritual, poate să primească foarte multe batjocuri, de asta poate să fie sigur. N-am văzut artist care măcar în timpul vieţii şi adesea şi după ce nu mai există, să nu fie luat în derîdere de te miri cine. Deci, artistul face o investiţie în alb. Nu ştie nici dacă o să fie preţuit, nici dacă o să i se vîndă opera. Dar există ceva în artă, în special la Balzac, există ceva ca un vulcan căruia nu-i poţi planifica izbucnirile şi nu-i poţi canaliza lava. Cu toată ştiinţa din zilele noastre, cînd ai ajuns să nimereşti o muscă în zbor la 500.000 de metri, nu ştim să oprim nici cutremurele de pămînt şi nici vulcanii în erupţie.

Balzac era un asemenea fenomen al naturii. Faptul că ne-am întîlnit aici să-i aducem un omagiu este îmbucurător. Dar cel mai mare omagiu pe care-l putem aduce unui scriitor, este să-i citim opera. Cu asta v-am trimis la şcoală!

Ileana Vulpescu

Istoria cărţii

Imagini pietrene în "Biblioteca Grimaud"

Dalila-Lucia ARAMĂ

În anul 1898 Ion Bianu, "bibliotecarul Academiei", redacta şi trimitea în patru unghiuri ale românimii, cunoscutul său *Apel pentru cărţile vechi*, prin care cerea exemplare sau doar informaţii despre tipăriturile de până la 1830, imprimate pe teritoriile locuite de români sau de români în alte părţi, acţiune ce a condus la elaborarea monumentalei Bibliografii româneşti vechi.

Data de 1830 era însă aleasă arbitrar şi în afara producţiilor editoriale cuprinse chiar numai până la acea dată, rămânea o întreagă serie de altele, ale căror aspecte nu se încadrau în categoriile vizate de autorii Bibliografiei româneşti vechi, fapt ce nu le scădea însă cu nimic importanţa pentru istoria vechii culturi româneşti.

Ca un pandant al *Apelului* lui I. Bianu, în aprilie 1906, prof. Grigore Creţu lansează un altul, adresat "tipografilor, litografilor, librarilor, anticvarilor, legătorilor de cărţi, profesorilor, preoţilor şi studenţilor", apărut mai întâi în "Buletinul expoziţiunei generale române din 1906", apoi şi separat. Acest *Apel* cuprinde o arie mai largă, atât prin nefixarea unei date *ante quem*, precum şi prin includerea în cataloagele ce urmau să fie întocmite pe judeţe şi trimise Comisariatului Expoziţiei, a tuturor cărţilor, ziarelor, hărţilor şi stampelor apărute în orice limbă, în localităţile respectivelor judeţe. Cataloagele trebuiau să fie complete şi exacte, redactate cu riguroasă competenţă, consemnând titlul lucrării, autorul, traducătorul şi litograful, ediţia (în caz că sunt mai multe), eventualele ilustraţii, în şi *hors texte*, locul, tipografia şi chiar strada (dacă este menţionată), data de pe foaia de titlu şi cea de pe copertă, dacă diferă una de cealaltă, precum şi formatul.

Un alt aspect preconizat de *Apel* a fi urmărit era acela al "săpătoriei în lemn şi piatră (xilografie şi litografie n.n.) după cărţile religioase, antimisele şi icoanele tipărite oriunde sau numai după cele apărute în anumite centre".

Profesorul Creţu relevă importanţa studierii

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

copertelor cărţilor, de multe ori neglijate, dar ele cuprinzând adesea date preţioase, preţul, în moneda momentului apariţiei, abonaţii prenumeranţi, cuprinsul, bibliografia tipografiei sau a autorului, în care pot figura titluri care altfel ar rămâne ignorate.

O altă categorie vizată de *Apel* este aceea a pisaniilor clădirilor, a inscripţiilor de pe clopote, vase, pietre tombale, documente şi manuscrise în orice limbă, precum şi a cărţilor scrise de sau despre românii din afara graniţelor. Tipografii sunt invitaţi să alcătuiască istoricul tipografiilor lor, de la înfiinţare, proveniența şi felul literelor, diverşii proprietari, precum şi cataloagele cronologice ale lucrărilor editate sau, *nota bene*, ale manuscriselor primite şi nepublicate.

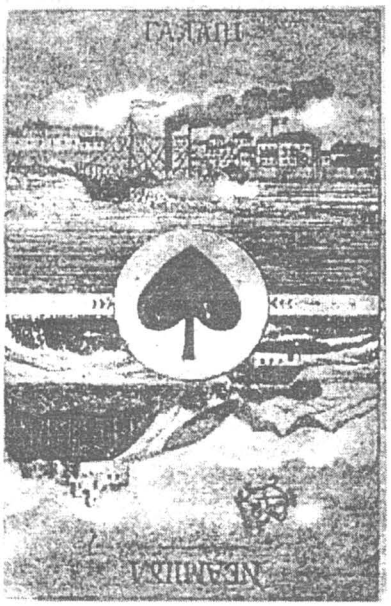

Autorul documentului şi amănunţitului *Apel* spera că în urma acestuia vor apărea atâtea şi atâtea publicaţii, cu zecile, despre care se ştie că au existat, dar care nu figurează nici în colecţiile Bibliotecii Academiei, nici în alte instituţii. Ceea ce frapează în finalul *Apelului* este menţionarea unei "perechi de cărţi de joc cu figuri de persoane şi locuri istorice sau pitoreşti din Moldova, editate cu îngrijire pe la 1850 de Saadecker din Viena" şi care dacă ar mai exista pe undeva, bine ar fi să ajungă într-un depozit public.

Făcând o incursiune în istoricul general al cărţilor de joc, vom aminti că în 1430 în Florenţa existau "tipare din lemn pentru facerea cărţilor de joc", în 1441, fabricanţii de asemenea cărţi cer Senatului din Veneţia să-i protejeze, interzicând importul de marfă străină (cf. Albert Flocon, *Universul cărţilor*. Traducere de Radu Berceanu, Bucureşti, 1976, p. 127). Paul Grimaud (1819-1899) a industrializat fabricarea cărţilor, adunându-i pe artizanii din Provence, Lorena, Languedoc ca şi pe cei din Paris, care făceau acele cărţi după o metodă veche şi cu un aspect nu prea frumos. Chiar pe la 1850 cu aceştia începu fabricarea mai uşoară a unor cărţi mai atractive şi mai durabile, obiective atinse prin opacifierea lor, prin introducerea unui suport de culoare închisă între faţa şi dosul cărţilor. Această inovaţie (ca şi altele, de altfel) l-au făcut celebru pe acest fabricant, luând naştere şi sintagma "biblioteca Grimaud", cea care conţinea cărţile de joc.

Un an mai târziu după *Apelul* său, profesorul Grigore Creţu, adresându-i-se printr-o scrisoare lui Ioan Kalinderu, preşedintele pe atunci al Academiei Române, îi aduce la cunoştinţă faptul că fostul şef al atelierului tipografic al Imprimeriei Statului, Daniil Raţ, aflând o pereche de cărţi ca acelea semnalate în Apel, le donează Academiei. Cărţile în cauză, mai multe decât o pereche fac parte din două tiraje, ulterioare celui pe care-l anunţase Creţu ca fiind de pe la 1850, şi datează din 1881, fabricate de I. Sagéder în Viena, figurile fiind gravate de un W. Tatzelt, pe care nu l-am putut găsi menţionat în dicţionarele de specialitate consultate[1].

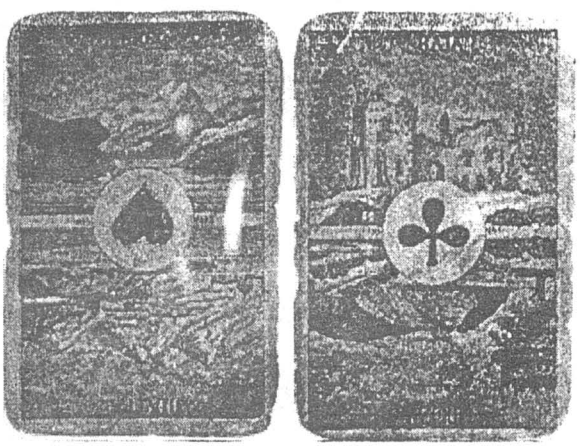

Jocul a fost comandat pentru Moldova, aşa cum afirmă Creţu, fapt ce reiese din seria figurilor, care în ordinea culorilor carou, cupă, pică şi treflă, reprezintă ca rigi pe Ştefan cel Mare, Alexandru cel Bun, Bogdan Voievod şi Petru Rareş (grafiat Rarec); ca dame pe Doamna Anna, Elena Doamna, Dokia şi Doamna Ruxandra. Valeţii ("fanţi") sunt Aprodul Arbore, logofătul Tăutu, aprodul Purice şi un plăieş (Plâech). Inscripţiile acestor cărţi sunt scrise cu caractere latine; aşii însă, probabil acelea din tirajul prim, presupus 1850 (pe dos toate cărţile au acelaşi fel de desen tipografic mic pe un fond roz) au legenda cu chirilice având grupate pe fiecare culoare a cărţii de as câte două vederi geografice: Iaşii cu Romanul, Piatra cu Pionul,

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Galaţii cu Neamţul şi Baia cu Socola.

De la începutul apariţiei lor, pierdut în ceaţa secolelor, cărţile de joc au arătat aproape mereu aşa cum le închipuise inventatorul lor, eruditul Père Daniel, reprezentând într-o anume viziune, personaje istorice reale sau mitologice imaginare. Mai simpliste sau mai încărcate, păstrându-şi în linii mari figurile, ele au lăsat drum deschis fanteziei, introducând, pe măsură ce o epocă o înlocuia pe alta, elemente noi, unele bizare, unele groteşti, iar unele deosebit de interesante.

Colecţionarul rafinat care a fost John Grand-Carteret afirma în lucrarea sa *Vieux papiers – Vieilles images* (Paris 1896) că s-ar putea scrie o istorie a cărţilor de joc în paralel cu aceea a statului (sau invers). În timpul marii Revoluţii franceze, regii sau eroii de odinioară ai cărţilor au fost înlocuiţi cu Voltaire, Rousseau, La Fontaine şi Molière, damele prin patru mari virtuţi revoluţionare iar valeţii prin patru sângeroşi rechizitori republicani.

În timpul Imperiului iar s-au schimbat şi tot aşa mai departe.

Încetul cu încetul încep transformările şi unele inovaţii: la costume, apar devize, blazoane, informaţii scrise istorice, geografice despre cele reprezentate pe cărţi (autorii desenelor şi gravurilor de multe ori erau nume celebre); apar jocuri geografice sau istorice cum sunt acelea ale lui Jouy, cronicarul-academician, şi care nu mai au nimic din vechiul joc propriu-zis; încep să aibă rol didactic sau unele din ele chiar de propagandă istorico-politică.

La noi în ţară jocul de cărţi e cunoscut de mult, fără a se putea preciza data când au început să fie folosite pentru eglendiseala celor avuţi care căutau să-şi omoare timpul (şi să piardă sau să câştige bani, moşii şi altele) cu stosul, vistul, faraonul, mausul, ghiordumul, preferansul, panţarela sau concina "bătând sau tăind" cartonaşele cu semne roşii sau negre şi figuri exotice, cărţi care se aduceau din ţări străine.

Venind de peste hotare în haina jocului donat Academiei de Daniil Raţ, ele trebuie că fuseseră comandate de cineva care simţea româneşte şi în mintea celor care le privesc, vine – socotim – în primul rând, numele de cărturar-patriot al lui Gheorghe Asachi. Cunoaştem, am putea spune, înverşunarea cu care acesta a ţinut să înfăţişeze în scrierile sale, chiar dacă talentul şi documentaţia nu erau pe măsura sentimentului ardent românesc, istoria Moldovei, frumuseţea plaiurilor moldovene, legendele acestor plaiuri.

Un argument despre aportul lui Gh. Asachi în alegerea imaginilor din jocul de cărţi este – după noi – preferinţa vădită pe care o acordă zonei nemţene de care era afectiv legat, căci din totalul de 16, 5 aparţin acestor meleaguri şi anume: Dochia – dama de pică, de atâtea ori cântată de el, valetul de treflă "plăieş" despre care scria în *Oglinda lumei*: "Vrând a întreprinde călătoria la acest munte (Pion n.n.), neapărat este a fi însoţit de lăcuitori de munte numiţi «Plăieşi» sau vânători de Alpi, oameni de soi frumos, purtând straie antice precum se înfăţişează pe Coloana Traiană la Roma".

Dintre aşi, trei poartă vederi din ţinutul Neamţului: mândra cetate, care deşi ruinată, se înalţă falnic amintind zilele de glorie, oraşul Piatra străjuit de înălţimi şi Pionul sau Ceahlăul, domnul munţilor moldoveni. Asachi a fost acela care a folosit cu aprigă străşnicie numele vechi al "măgurii Pionului", deşi nu puţini au fost cei care au contestat veracitatea acestui toponim.

Citind nepretenţioasele articole de geografie sau memorialele de călătorie pe locurile atât de îndrăgite din zona Ceahlăului (apărute de exemplu în *Oglinda lumei, Calendar pentru poporul românesc* ş.a.) frapează asemănarea sau chiar identitatea cu subiectul reprezentărilor suscitate, constituindu-se parcă în legende explicative.

"Ceahlăul sau Pionul... urieş aşezat întru paza patriei noastre... este mai faimos (slăvit) pentru români în privirea istorică şi în zicerile poporene. Acestea păstrează tradiţia că în vizuinile muntelui s-ar fi mistuit odinioară Doamna Dochia, fiica lui Decebal împărat acestor ţări", scria în *Oglinda lumei*, ca text pentru *Privirea Ceahlăului despre gura Largului* care pare să fi servit de model pentru imaginea de pe asul de cupă, cum de altfel probabil tot un model asachian va fi fost şi pentru "Târgul Pietrei sau al Neamţului, politic aşezată pe malul stâng al Bistriţei şi care este depozitul negoţului lemnelor de durat şi de unde duc două drumuri la Pion", explicaţie dată în articolul *Călăuzul la Pion*.

Cea de a treia reprezentare topică legată de ţinutul Neamţului, şi anume pe asul de pică este vestita Cetate care pentru patrioţii vremii figura însuşi trecutul glorios al ţării, pângărit acum de vandalismul denunţat de Costache Negruzzi, Hrisoverghi şi alţii.

Imaginea de pe cartea de joc are ca model *Veduta ruinelor cetăţuei Neamţu*, de Alex. Asachi, după Bouquet. Exemplul exaltării sentimentului de mândrie naţională dat de Moldova la jumătatea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

secolului trecut în domeniul atât de minor – am putea spune – al cărţilor de joc, după Unire a fost urmat şi de românii de dincoace de Milcov, în 1873 Monopolul acestor cărţi interzicând importul şi introducând unele noi, cu figuri istorice româneşti.

Aceasta însă depăşeşte cadrul intervenţiei pe care ne-am propus-o, căci nu am urmărit decât să încercăm a scoate din uitare şi a chema la viaţă nişte mărturii ale timpului trecut, pentru satisfacţia celor pe care îi interesează acesta şi imaginea lui, sub multiplele-i forme, în reprezentarea ei populară.

Notă

1. Numele fabricantului şi locul se află înscrise pe lenta de pe umărul stâng al valetului de carou; numele gravorului, locul – tot Viena – şi anul – scrise pe sabia regelui tot de carou. Menţionarea interzicerii reproducerii, la valetul de pică.

Scrierea chirilică la nord de Dunăre

Dr. Leonid GHEORGHIEV

De ziua Sf. Kiril şi Metodie se cuvine să rememorăm, în spiritul legăturilor tradiţionale multiseculare româno-bulgare, unele fapte şi mărturii despre un trecut cultural cu reverberaţii până în zilele noastre.

Geneza şi dezvoltarea limbii române consemnează influenţe ale slavilor de sud, vieţuind şi la nord de Dunăre. Aceste influenţe au fost semnalate de personalităţi ale culturii şi scrierii româneşti ca Ovid Densusianu, E. Petrovici, P.P. Panaitescu, I. Bogdan şi alţii. S-au făcut referiri la formarea limbii române şi la toponimia pământurilor româneşti. Graiurile acestor slavi, înrudite cu cel din sudul Dunării, erau asemănătoare cu graiul folosit de Kiril şi Metodie la alcătuirea alfabetului şi la înfăptuirea traducerilor în limba slavonă din scrierile sfinte greceşti. Aşa se va naşte limba bulgară cultă, după adoptarea ei ca limbă oficială de cultură, de cult şi de stat, la marele Sobor de la Preslav din 893, la scurtă vreme după creştinarea oficială a bulgarilor (anul 865). Acest act a constituit un instrument politic puternic pentru unirea tracilor, slavilor şi protobulgarilor într-un singur popor, poporul bulgar.

Totodată limba slavo-bulgară devenea un instrument maleabil şi redutabil de difuzare a culturii bizantine.

După răscoala antibizantină a fraţilor Asăneşti, în timpul celui de-al doilea Ţarat bulgar şi, mai ales, după reforma scrisului şi a limbii bulgare iniţiată de patriarhul de Târnovo, Eftimie, în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, urmează o nouă etapă de dezvoltare a limbii slavo-bulgare, faza limbii medio bulgare. Este perioada de efervescenţă culturală şi literară când apar o serie de scrieri originale şi multe traduceri. O pleiadă de cărturari, caligrafi, decoratori de manuscrise vor lăsa în urma lor mărturii, unele ajunse până în zilele noastre ca: *Psaltirea lui Tomici*, *Culegerea din Loveci*, *Cronica lui Manasie*, *Evanghelia Londoneză* etc.

Perioada aceasta coincide cu intensificarea legăturilor dintre Ţările Române şi Bulgaria. Încă din secolul al X-lea s-a produs expansiunea liturghiei din Bulgaria spre vest şi spre nord. Crearea statelor Ţara Românească şi Moldova, ca şi organizarea bisericii la nord de Dunăre, a dus la întărirea limbii slavo-bulgare în aceste ţări. Recunoaşterea Mitropoliei Ţării Româneşti în 1359, cu sediul la Curtea de Argeş, a înlesnit refugierea la curtea Domnitorului Ţării Româneşti a mitropolitului de Vidin, egumenul Nicodim, în 1369, ca urmare a încercărilor de catolicizare forţată a populaţiei din nord-vestul Bulgariei, ocupată atunci de trupele maghiare. Legăturile epistolare strânse între patriarhul Eftimie de Târnovo şi Nicodim, stabilit în Ţara Românească şi întemeierea aici a mănăstirilor Tismana, Vodiţa şi Cozia, mărturisesc înaltul grad al relaţiilor spirituale şi umane dintre români şi bulgari, întărite la acea vreme şi prin legături matrimoniale între curţile domneşti ale ambelor ţări. În Ardeal liturghia slavonă se difuzase încă înaintea cuceririi acestor pământuri de către maghiari, astfel că

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

limba slavonă a fost adoptată în tot spaţiul carpato-dunărean.

După căderea statului bulgar sub stăpânirea otomană, o mare parte din scrierile bisericeşti: minee, predici, cronici au fost arse, distruse, împrăştiate. O parte din ele, însă, a fost dusă în afara ţării, în aşteptarea unor zile mai bune. Voievodatele Române erau mai sigure şi mai departe de năvălitori. Cărturarii se refugiau şi ei ducând cu sine cărţi, manuscrise şi în acelaşi timp şi tradiţiile culturale ale vestitei şcoli literare de la Târnovo a patriarhului Eftimie, dar şi spiritualitatea bizantină filtrată prin specificul culturii slavo-bulgare. În Ţara Românească şi Moldova au ajuns *Culegerea de la Loveci* (1331), *Psaltirea lui Tomici* (1345), *Culegerea lui Lavrentiev* (1348), *Evanghelia lui Ivan Alexandru – Londoneza* (1356). Unele din aceste opere vor rămâne aici, altele vor porni spre Rusia şi Muntele Athos. Celebra *Evanghelie* a lui Ivan Alexandru, cumpărată de domnitorul Moldovei Alexandru cel Bun, va fi dăruită prin secolul al XVIII-lea Mănăstirii Sf. Pavel din Athos, iar ulterior va fi însuşită de lordul englez Curson şi dusă la Londra. Acum este un preţios exponat al Muzeului Britanic din Londra. *Culegerea din Loveci* a fost adăpostită de Mănăstirea Neamţu, iar în prezent se găseşte la Biblioteca din Sankt Petersburg, unde a fost restaurată în 1967.

Biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului poseda un *Minei* scris şi împodobit de Dimitrie din satul Musina de lângă Târnovo. Pe el este înfăţişată cetatea de scaun Târnovo aşa cum arăta înaintea căderii sub stăpânire otomană. Pe unul din pereţii interiori ai Bisericii Episcopale din Roman este zugrăvită Biserica Patriarhală din Târnovo. Este de presupus că fresca a fost realizată după un manuscris, acum dispărut. Biserica Patriarhală Română deţine manuscrise din acele vremuri, printre care şi *Culegerea lui Gherman* din 1359.

Domnitorii români adunau în jurul lor cărturari sud-dunăreni, refugiaţi pe pământurile româneşti. Elevul şi continuatorul operei lui Eftimie, Grigore Ţamblac, ajunge la curtea domnitorului Moldovei, Alexandru cel Bun. "În latura vieţii bisericeşti şi culturale, o menţiune merită activitatea şi scrierile învăţatului călugăr Grigorie Ţamblac... Acela era de fel din Târnovo, Bulgaria" – menţionează C.C. Giurescu.

La Suceava, Ţamblac scrie *Panegericul Sfântului Ioan cel Nou*, întemeiază Şcoala de copişti de cărţi bisericeşti şi ţine un număr de predici. Multe dintre acestea s-au păstrat şi difuzat la sud de Dunăre şi în Rusia. Tot în acea vreme domnitorul Alexandru cel Bun dispune întocmirea la Mănăstirea Neamţu a unei *Evanghelii* care se află acum la Biblioteca Bodleiană din Oxford.

Multe mănăstiri şi biserici din România mai păstrează copii după manuscrise slavone. La Mănăstirea Putna se găseşte scrierea patriarhului Eftimie *Despre viaţa sfinţilor Constantin şi Elena*, la Mănăstirea Bistriţa scrierea călugărului Cernorizeţ Hrabăz *Despre litere*. Astfel, o serie de creaţii literare bulgare au fost salvate numai datorită copiilor făcute în mănăstirile româneşti.

Între secolele al XV – XVII-lea Ţara Românească devine unul din centrele literaturii slavone. Sunt cunoscute de către cercetători aproximativ 3.000 de documente româneşti scrise în slavona medio-bulgară. Din acea vreme provine şi remarcabila *Evanghelie* din Suceava care se află în Biblioteca Mănăstirii Rila din Bulgaria. Cel mai important monument literar medieval român şi probabil cea mai de seamă operă literară a răsăritului european medieval, *Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie* este scrisă în slavonă şi în prezent se află la Biblioteca Naţională Bulgară "Sfinţii Kiril şi Metodie" din Sofia.

Descoperirea tiparului de către Gutenberg a dat un puternic impuls scrierii chirilice. Tiparul chirilic a funcţionat timp de 300 de ani pe teritoriul românesc, fiind cel mai vechi tipar cu existenţă neîntreruptă. Domnul Ţării Româneşti, Radu cel Mare, îl aduce la Târgovişte pe Macarie, tipograful din Cetinje. Aici s-au tipărit în slavonă în 1528 *Octoihul* şi *Evangheliarul*, precum şi fragmente din predicile lui Grigore Ţamblac. În 1556 pe lângă biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului s-a întemeiat tipografia cu litere chirilice, unde s-au scos 30 de cărţi – 20 în medio-bulgară şi 10 în română. În această tipografie şi-a desfăşurat activitatea diaconul Coresi, cel care a dus la îndeplinire tentativa predecesorilor săi de a realiza o literatură în limba maternă, limba naţională a poporului român, socotită pe bună dreptate ca una din cele mai mari realizări din epoca de început a scrierii şi limbii române.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Mărturii străine despre strămoşii poporului român
Două exemplare de carte străină rară din secolul XVIII, aflate în colecţii sibiene

Olga ŞERBĂNESCU

Interesul unui popor pentru cunoaşterea istoriei sale naţionale demonstrează dimensiunea gradului său de cultură şi civilizaţie, prin istorie el se identifică în rândul popoarelor lumii.

Cronicari, cărturari, istorici români, oameni cu o vastă erudiţie din trecut, precum şi oamenii de ştiinţă de astăzi, în ample lucrări de referinţă, au fundamentat originea, continuitatea şi etnogeneza poporului nostru în vatra strămoşească a spaţiului carpato-danubiano-pontic. La aceste lucrări se adaugă mărturiile unor istorici şi geografi ai antichităţii, ca şi ale unor oameni eruditi de peste hotare, care au făcut în lucrările lor referiri la teritoriul Daciei, la poporul şi statul geto-dac, la dezvoltarea economică şi spirituală a strămoşilor noştri, la lupta lor pentru libertate şi neatârnare, la organizarea provinciei Dacia după cucerirea romană, la permanenţa elementului de cultură materială şi spirituală a dacilor în timpul şi după cucerirea romană.

Din şirul acestor mărturii străine despre strămoşii poporului român, ne-am propus să ne oprim asupra lucrării lui Michael Bonbardus, intitulată *Topographia Magni Regni Hungariae sive Nobilissimae eius Ditionis, quam modo Hungariam dicimus, Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniae, Serviae et Bulgariae etc. Regnis; tum etiam Transylvaniae, Valachiae, Moldaviae provinciis...*, lucrare apărută la Viena, prima dată în anul 1718 şi reeditată în 1750[1].

Autorul lucrării este un iezuit austriac din Stiria. În constatările sale se bazează pe informaţiile culese din autorii antici (Ptolemeu, Strabo, Plinius, Ovidiu, Horaţiu etc.) şi din autorii secolelor XVI – XVII (cronicarul Szamosközi, N. Olahus, S. Köleséry etc.) dar majoritatea datelor sale le-a adunat de-a lungul timpului de la colegii săi unguri, cu care trăia împreună. Fără îndoială, prin acest fapt se explică şi erorile pe care le comite în cursul descrierii teritoriilor pe care şi le-a propus să le prezinte. Deoarece unele dintre exemplarele cărţii nu poartă numele autorului pe foaia de titlu, s-a pus întrebarea dacă Bonbardi este cel adevărat. Sommervogel (vol. I, p.1702) crede că autorul adevărat ar fi P. Paul Moroni. Cartea fiind scrisă pe baza prelegerilor lui Bonbardi nu e exclus ca aceste prelegeri să fi fost transcrise pentru tipar de Moroni[2]. Cert este însă că cea de-a doua ediţie s-a făcut după lucrarea lui Michael Bonbardus "scriptor elegans ac perdoctus", ediţie îmbogăţită "emendata et aucta", după cum aflăm din prefaţa ei.

La Sibiu există exemplare din amândouă ediţiile. Biblioteca Brukenthal deţine un exemplar din ediţia 1718 şi trei exemplare din ediţia 1750, iar un exemplar al acestei a doua ediţii se află şi în colecţia Bibliotecii Institutului Teologic din Sibiu. Făcând comparaţie între exemplarele existente în bibliotecile sibiene ale ediţiei din anul 1750, observăm unele deosebiri între ele în ce priveşte execuţia tipografică. Toate exemplarele sunt somptuos executate, tipărite pe hârtie cu filigran, având frontispicii, vignete, iniţiale, bogat ornamentate, ieşite din tipografia lui Leopold Joannes Kaliwoda. Unele exemplare au însă pe foaia de titlu menţiunea că ediţia s-a făcut "sub auspiciile" prinţului moştenitor Iosif, viitorul împărat Iosif al II-lea, cartea având şi dedicaţie adresată de către editori, prinţului. Aceste exemplare au foaie frontispiciu, minuţios executată, gravură în metal, semnată de Johann Daniel Herz, reprezentând familia imperială într-un tablou alegoric, înconjurată de însemnele domniei şi personaje alegorice. Pe lângă aceasta există şi un exemplar, mai modest realizat, fără foaie frontispiciu, foaia de titlu cu text prescurtat, fără dedicaţie. Deci, în 1750 au existat cel puţin două tiraje ale cărţii, unul "de lux", altul curent, fapt nesemnalat în bibliografia consultată.

În studiul nostru folosim amândouă ediţiile, mai mult însă cea de-a doua, cea îmbogăţită. Făcând prezentarea istorică şi geografică a Ungariei şi a teritoriilor înconjurătoare, pe lângă erorile comise din cauza surselor de informare

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

eterogene şi contradictorii, autorul dă informaţii preţioase şi despre ţările române. Un capitol întreg al lucrării prezintă Dacia şi locuitorii ei. Face o prezentare a Daciei urmărind două puncte de vedere: istoric şi geografico-economic.

Pe baza informaţiilor culese din *Geographia* lui Ptolemeu şi de pe inscripţiile găsite pe teritoriul vechii Dacii afirmă următoarele: "Dacia odinioară se numise Dania sau Davia; cel mai solid argument al acesteia este că cele mai multe localităţi semnalate de Ptolemeu se termină în *dava*, cum sunt Comidava[3], Sargidava, Singidava[4] şi Deva de astăzi"[5]. Pentru susţinerea spuselor sale citează în continuare o inscripţie fragmentară în care apare clar numele localităţii Sergidava (= Sargidava = Singidava)[6]. Dezvoltă într-atât ideea încât afirmă că: "până şi numele Dunării s-a dat de la *dana*"[7]. "Elucidând" problema denumirii Daciei, trece la locuitorii ei, lansându-se în polemică cu unii autori (Ludovicus Schönleben şi Cluverius) care situează populaţia "dană" (dacă) undeva "ad mare Germanicum". Căutând identitatea poporului geto-dac citează din Plinius (Lib. IV, Cap.XII): "Getae, Daci Romanis dicti sunt". ("Romanii îi numesc pe geţi daci"). Tot în această idee atrage atenţia asupra greşelii lui Strabo care "îi situează pe geţi spre est, la Pont, iar pe daci înspre Germania la izvoarele Istrului" spunând că: "este greşit a împărţi poporul care este unul şi acelaşi" ("...perperam et populum dividendo, qui unus, idemque erat").

În continuare, autorul atrage atenţia asupra pericolului mare pe care l-a însemnat organizarea dacilor la Dunăre pentru Imperiul Roman. Aminteşte şi de conducătorii, regii dacilor (bineînţeles numai de aceia de care a aflat din sursele pe care le-a avut la dispoziţie), enumerându-i pe Cotiso, Boerebista (Burebista), Dorpaneo (Duras-Diurpaneus): "Într-adevăr, unul Cotiso, principe al dacilor, a ajuns la o asemenea dezvoltare a armelor încât a provocat nelinişte la Roma"[8]. Măsurile represive ale Romei se dovedesc ineficace în faţa atacurilor geto-dacilor: "A respins dar nu a nimicit vitejia acestor popoare foarte războinice Cornelius Lentulus, învingător al trei conducători daci"[9]. Relatează şi despre războaiele purtate de către Burebista împotriva sarmaţilor în vederea extinderii şi apărării hotarelor regatului său, revenind apoi la povestirea faptelor dacilor la Dunăre: "Augustus a întărit malurile Dunării cu garnizoane mai mari, dar când fluviul îngheţa, romanii erau din nou loviţi în autoritatea lor... A urmat apoi o perioadă de linişte şi prosperitate în timpul lui Tiberius şi alţi nouă împăraţi (nesocotindu-se el), timp de 80 de ani s-a scurs în linişte viaţa Romei, apoi a fost pierdută (liniştea) din cauza lipsei de energie a lui Domiţian"[10]. Nu atât lipsa de energie a lui Domiţian a fost cauza pierderii liniştei romanilor, cât faptul că în Dacia s-a ridicat un rege energic şi priceput în ale războiului, Decebal, care, unind triburile dacice, a organizat un stat puternic, capabil să-i înfrunte pe romani.

Despre războaiele dintre Decebal şi Traian autorul spune următoarele: "Prima dată pe câmpul denumit după cruce Keresztes-Mezö, Decebal a dat victoria, fără îndoială sângeroasă, lui Traian... Nu s-a odihnit mult dacul, principele barbar nefiind învăţat cu supunerea (indoctus ferre iugum Princeps Barbarus) a început al doilea război, neputând să învingă, a întors mâna împotriva sa". Soarta Daciei după cucerire: "Pentru romani această victorie a adus bogăţii inestimabile. Traianus i-a învins pe daci sub regele Decebal, iar Dacia de dincolo de Dunăre a transformat-o într-o singură provincie barbară, care avea o circumferinţă de un milion de paşi... Hadrian, urmaşul lui Traian, a împărţit provincia Dacia în două... Dar sub împăratul Galienus este pierdută, iar Aurelian a mutat de aici romanii (translatis exinde Romanis) şi în regiunile Moesiei sunt constituite două Dacii"[11]. În cinstea victoriei purtate asupra dacilor a fost ridicată Columna lui Traian la Roma şi dedicate inscripţii în diferite părţi ale provinciei.

Autorul trece apoi la descrierea din punct de vedere geografic a Daciei, încercând să delimiteze aria de răspândire a triburilor dace, situându-le între hotarele naturale, asigurate înspre vest şi sud de Dunăre, înspre est de mare, iar spre nord de munţii Carpaţi şi fluviul Tyras (Niester-Nipru). În continuare delimitează Dacia propriu-zisă: "Puţin diferă de acestea hotarele Daciei, spre apus Tibiscus, spre sud Dunărea, până la Axium, oraş din Moesia Inferioară, spre răsărit Moesia Inferioară de care o desparte fluviul Istru până la oraşul Dinogetia, aproape unde râul Hierasus (Pruthus) se varsă în Istru, la răsărit în apropiere unde fluviul Tyras spre nord-est se întinde, de aici spre Sarmatia, lanţul *extrem* al Carpaţilor şi fluviul Tyras"[12].

Printre râurile mai importante care străbat teritoriul Daciei autorul enumeră: Patissus alias Tibissus vulgo Tibiscus (Tisa), Marisus (Mureşul), Aluta (Oltul), Sargetia (Streiul), Abistus (Cerna).

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Vorbind despre oraşele Daciei, spune că ele sunt multe, iar romanii le-au înzestrat cu apeducte, arcuri de triumf, temple, există dovezi: ruine, inscripţii, monede etc. Este preocupat de Sarmizaegethusa, capitala Daciei, făcând supoziţii de unde vine numele ei şi unde era situată. În legătură cu numele capitalei dacice presupune că provine ori de la regele Aegeus ori de la regele Sarmiz, oraşul având mai multe denumiri: Sarmiza, Aegethusa, Sarmizaegethusa, apoi Augusta Dacica, în sfârşit Ulpia Traiana. Citând din diferiţi autori cu preocupări pentru teritoriul Daciei încearcă să depisteze locul unde se situa capitala dacică: Varhelyiensi, Gradiscae, Hatzegam, iar printr-un pasaj din Trösterius, *Geographia Transylvaniae* arată că "fluvium Sargetiam interluisse Urbem istam". Este limpede că autorul nu avea cunoştinţă despre înfiinţarea Coloniei Ulpia Traiana Sarmizaegethusa după cucerirea romană a Daciei şi transformarea ei în provincie romană. Numai prin aceasta se explică confuzia de nume şi locuri, pe care am văzut-o. Printre cele mai importante oraşe înşiră: Apulum, Salinas, Patruissae-Claudiopolim-Napucae, apoi luând din Ptolemeu, enumeră o serie de localităţi în ordine alfabetică: Acmonia, Aquae seu Hydata, Arcobadara, Argidava, Augustia, Carsidana, Dierna, Druphegis, Lizisis, Netindana, Paloda, Phrateria, Parolissa, Pirum, Regia, Rhamidana, Sornon, Tiasum, Tibiscum, Triphulum, Ziridana, Zuribara, Zusidana etc., localităţi înşiruite nu numai pe teritoriul fostei provincii Dacia, ci şi pe întreg teritoriu al României de astăzi[13].

Deci, autorul din secolul al XVIII-lea demonstrează că în spaţiul carpato-danubiano-pontic a existat un popor puternic, poporul geto-dac, înrudit cu tracii "... Getas autem Thracicam, aut certe Thracibus immixtam nationem fuisse", unul dintre cele mai vechi popoare ale Europei, care organizându-se şi unindu-şi forţele au creat un stat de temut, Dacia, bazat pe unitatea etnică, lingvistică, culturală şi economică a lumii geto-dace, punând în pericol supremaţia romană în Balcani. Consideraţia lui faţă de vitejia şi demnitatea dacilor reiese din pasajele în care descrie luptele sângeroase pe care le-au dat împotriva cotropitorilor romani. Cuceriţi de romani, dacii au continuat să conviețuiască cu aceştia, durându-şi o civilizaţie care a dăinuit peste timpuri, nepărăsindu-şi vatra strămoşească nici în momentul în care împăratul Aurelian şi-a retras de aici administraţia şi armata (translatis exinde Romanos) în Moesia, făurind pe malul celălalt al Dunării două provincii cu numele de Dacia, în iluzia menţinerii stăpânirii romane pe ambele maluri ale Dunării.

În continuare, autorul prezintă Europa de sud-est în perioada următoare celei romane, tratând migraţiunea popoarelor în această zonă a Europei. Referitor la teritoriul nostru în această perioadă, spune următoarele: "Aşadar, romanii plecând din Dacia, au urmat diferite popoare, care au întrerupt liniştea daco-geţilor, ocupându-le aşezările"[14]. Pasajul ne spune mult: din Dacia a fost retras numai elementul roman, adică autorităţile, armata şi administraţia romană şi nu toată populaţia, cum susţin unii istorici; popoarele migratoare au întrerupt liniştea dacilor şi geţilor, deci, pe teritoriul părăsit de autorităţile romane a rămas pe loc o populaţie stabilă care şi-a continuat traiul pe meleagurile natale, populaţia aceasta nu mai e dacă şi getă (aici autorul greşeşte) ci este poporul nou creat, poporul daco-roman. Popoarele migratoare au ocupat aşezările populaţiei autohtone care s-a retras din calea năvălitorilor în locuri mai ferite, dar stăpânirea lor n-a fost decât vremelnică, pe când elementul autohton a continuat să existe neîntrerupt. Orosius făcând prezentarea acestei părţi a Europei spune: "spre est Alania este, în mijloc Dacia şi Gothia, de aici Germania etc...." deci, înconjurată de lume barbară, Dacia şi-a continuat existenţa. Vorbind despre invazia goţilor şi aşezarea lor în Europa autorul aminteşte pentru prima dată în lucrare numele ţărilor române: "Gothia partim in Trasdanubianam Bulgariam, partim in Regionem Abotritorum quos hodiernus Valachos, Moldavos ac Transylvanos interpretatur".

Operele autorilor antici au constituit izvoare sigure pentru tratarea perioadei vechi. Pentru perioada post-romană autorul are izvoare mai puţine şi mai confuze, lucrările unor autori din Peninsula Balcanică şi relatările orale ale călugărilor iezuiţi unguri cu care autorul a locuit împreună. Tocmai din această cauză, autorul la prezentarea evenimentelor înşiră părerile mai multor autori şi pe urmă trage concluzii. Astfel procedează şi când încearcă să lămurească originea Moldovei şi a Moldovenilor, folosind însă surse neclare, face o greşeală confundând populaţia moldoveană cu cea morovlahă (vlahii negri, morlaci), populaţie romanizată, atestată în Evul mediu în partea de apus a Peninsulei Balcanice între coasta dalmată, Drava şi Morava. Au ajuns aici după sec.VII în urma dizlocării populaţiei dunărene romanizate în timpul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

migraţiilor şi atacurilor avaro-slave. Apelează şi la alte păreri mai apropiate de adevăr, de exemplu: "numele ţinutului se trage de la râul Molda care îl scaldă". Părerea lui este că: "nici o îndoială, Moldova este numită după Mollem (Dulce) Daciam, din cauza agriculturii şi climei favorabile"[15]. Chiar dacă apar contradicţii în privinţa denumirilor, autorul este sigur de originea latină a poporului român: "... grecii îi numesc vlahi... după limba maghiară, olasz, din polonă, vloch... sunt numiţi băştinaşii... dar indiferent cum sunt numiţi rămâne indubitabil că valahii sunt urmaşii latinilor"[16]. Concluzia autorului este: "din acestea afirm că valahii nu pe nedrept îşi spun români şi nu degeaba regele Mathias Corvinul se spune născut din familia română a Corvineştilor"[17].

Trei capitole ale *Cosmographiei* lui Bonbardi, ediţia din 1718, sunt dedicate descrierii, mai mult geografico-economice a celor trei ţări româneşti, aşa cum se înfăţişează ele la începutul secolului al XVIII-lea. Două aspecte ne reţin atenţia lecturând aceste capitole: Primul, numărul mare de relicve (ruine, monumente, inscripţii, monede etc.) dacice şi romane, descrise de autor la prezentarea oraşelor mai importante din cele trei provincii. Al doilea, numărul mare de drumuri care leagă cele trei ţări româneşti, drumuri pornite din Transilvania înspre Valahia şi Moldova şi drumuri ce pleacă din Moldova şi Valahia spre Transilvania. Numărul mare de relicve dacice şi romane ne demonstrează cât se poate de elocvent că pe aceste meleaguri a trăit un popor mare care a făurit o civilizaţie materială şi spirituală, capabilă să dăinuie sute de ani, poporul geto-dac, care convieţuind cu cuceritorii romani, a dat naştere poporului daco-roman, strămoşul poporului român. Numărul mare de drumuri comerciale între cele trei ţări româneşti arată intensitatea legăturilor dintre cele trei ţări, legături care n-au încetat şi n-au slăbit niciodată, în nici un moment al istoriei poporului român.

Opera lui Bonbardus, prin informaţiile preţioase pe care le dă despre teritoriul şi locuitorii Daciei preromane, romane şi post-romane poate şi trebuie să fie considerată o mărturie străină preţioasă despre originea, continuitatea şi etnogeneza poporului nostru în vatra strămoşească a spaţiului carpato-danubiano-pontic.

Note:

1. Petrik Gèza, *Magyarország bibliográfiája*, vol.I, Budapest, 1888, p. 319.
2. Dr. Veress Andrei, *Bibliografia româno-ungară*, vol.I, Bucureşti, Cartea Românească, 1931, poz. 295.
3. *Dicţionar de istorie veche a României*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 180.
4. Idem, p. 540.
5. Daciam olim Daniae sive Daviae nomine compellatam fuisse; eo potissimum nixo argumentum, quod pleraque Ptolemaei loco huic Provinciae assignata, in Dava definant, prout sunt: Comidava, Sargidava, Singidava et hodierna Deva.
6. *Dicţionar de istorie veche a României*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 540.
7. A Danis nomen inditum esse.
8. Sane vel unus Cotiso, Dacorum Princeps, eo progressus armis est, ut Romae trepidatum esse.
9. Repressit, at non elisit bellicosissimae gentis ferociam Cornelius Lentulus, de tribus Dacorum Ducibus victor.
10. Praesidiis maioribus ripas Danubii communivit Augustus, ne illico, ac flumen illud riguisset glacie, infesti ruerent Romanos in ditiones... Accesit quietis et commodi quidam Caeso quoque Boerebista Rege... Nam rerum potiunte Tiberio, aliisque novem, sese excipientibus Imperatoribus, per continuos octoginta annos defluebat Romana res, dum eam denique perderet ignavia Domitiani.
11. Sed sub Galieno Imperatore amissa est, et per Aurelianum translatis et exinde Romanis, duae Daciae in Regionibus Moesiae factae sunt.
12. Ab Oriente Pontus, ab Occidente et Meridie Danubius, a Septentrione partim Carpatus, partim Tyras fluvius, qui nunc Niester audit. Paulo diversos ab his limites Daciae constituunt alii, nempe ab Occasu Tibiscum, a Meridie Danubium, usque ad Axium, Inferioris Moesiae oppidum; ab Ortu Moesiam Inferiorem, a qua distrahebatur Istro flumine usque ad Dinogetiam Oppidum; iuxta quod Hierasus (Pruthus) amnis Istro miscetur, Ortus in vicinia fluvii Tyrae, ac a Borea Orientem versus tendens, denique a Sarmatia, extrema Carpati Juga, et flumen Tyram.
13. *Dicţionar de istorie veche a României*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976.
14. Nam Romanis a Dacia migrantibus, haud dubie, variae successerint Gentes quae Dacorum, Getarum quietem, praereptis subinde sedibus, interpellarint.
15. ...nullus dubito, Moldaviam, quasi Mollem Daciam, a solo culturae opportuniore dictam contendos.
16. Indubitatum manet Valachos Latinorum reliquas esse.
17. Ex quibus arguas, Valachos non male se Rumenos, Romanosque, ...vo citare, nec ex vano Mathiam Corvinum Regem, se e Romana Corvinorum familia prognatum praedicasse.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

"Copyright şi Biblioteci"

În ziua de 3 mai 1999, în colaborare cu Institutul Goethe şi sub patronajul Ministerului Culturii, a avut loc seminarul internaţional cu tema "Copyright şi Biblioteci", organizat de Asociaţia Bibliotecarilor din Învăţământ (ABIR), Asociaţia Bibliotecarilor şi Documentariştilor din Bucureşti (ABIDOB), Asociaţia Naţională a Bibliotecarilor şi Bibliotecilor Publice din România (ANBBPR).

Din partea Biroului European al Asociaţiilor Bibliotecare, de Informare şi Documentare – Programul pentru utilizatorii de copyright din Europa Centrală şi de Est (EBLIDA-CECUP) a fost prezentă d-na Tuula Haavisto, director al acestui Proiect, care a susţinut comunicarea **Copyright electronic şi licenţe digitale pentru biblioteci**, pe marginea căreia s-au purtat discuţiile seminarului.

Au participat: Eugen Vasiliu, senator, preşedintele Comisiei pentru Cultură şi mass-media a Senatului – Parlamentul României; Dr. Ion Stoica, preşedintele Consiliului Naţional al Bibliotecarilor din Învăţământ; Ana Andreescu, director al Direcţiei Cultură scrisă din Ministerul Culturii; Florin Rotaru, preşedinte ABIDOB, membru EBLIDA; Traian Brad, preşedinte ANBBPR; Rodica Pârvu, director al Oficiului Naţional pentru drepturi de autor.

Lucrările seminarului au fost conduse de Dr. Mircea Regneală, preşedinte ABIR, membru CECUP.

Cu acest prilej, dl. Florin Rotaru, preşedinte ABIDOB, a prezentat comunicarea **Metarealitatea societăţii informaţionale**.

Metarealitatea societăţii informaţionale

Florin ROTARU

Anul trecut, în noiembrie, am participat la atelierul ECUP-EBLIDA, organizat la Roma. De atunci trăiesc într-o dublă realitate: una românească lipsită de cele mai elementare preocupări pentru asigurarea dreptului fundamental al omului la informaţie şi, cealaltă, a societăţii informaţionale îngrijorată de perspectiva pierderii acestui drept. Aceste realităţi similare şi generate de cauze diametral opuse mi-au relevat, de fapt, metarealitatea care domină lumea contemporană.

Îngrijorările specialiştilor din cadrul societăţilor informaţionale îmi erau cunoscute din publicaţiile EBLIDA pe care le primim, noi fiind singura asociaţie profesională din România membră a Asociaţiei Europene a Bibliotecarilor (EBLIDA). Totuşi, filtrul tiparului îmi obtura percepţia vie şi trăirea directă. Dacă n-aş fi mers la Roma, starea inefabilă care mă domina ar fi durat. Numai acolo, în cetatea eternă, mi-a fost dat să cunosc în plenitudinea ei această criză a "planetei" informaţionale. Spun "planetă" pentru că din perspectiva realităţilor româneşti coordonatele ca şi crizele societăţii informaţionale ne-au rămas străine. Cauza principală o reprezintă mentalităţile diferite şi, implicit, percepţiile opuse. Am să argumentez afirmaţia numai printr-o întrebare retorică: cine conştientizează, astăzi, în România, în afara specialiştilor, că biblioteca îndeplineşte un rol strategic? Răspunsul este, din păcate, ineluctabil: nimeni. În consecinţă, există mentalitatea că biblioteca îndeplineşte un rol auxiliar, în condiţiile în care, numai la

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

800 km de noi, legea culturii din Ungaria, promulgată în anul 1997, stipulează irevocabil că "bibliotecile sînt instituţii de importanţă strategică". Este un exemplu care reliefează diferenţa de mentalitate şi de percepţie. De asemenea, vă rog să comparaţi nivelul investiţiilor şi bugetelor alocate bibliotecilor din Ungaria, Cehia sau Polonia, cu cifrele din România şi cred că diferenţele constatate îmi dau dreptate. Dacă vom considera că în acele ţări bugetele sînt mai mari pentru că naţiunile sînt mai bogate, ne mințim singuri. Diferenţa constă numai în faptul că acele naţiuni, deşi sărace, ştiu să-şi stabilească priorităţile.

Revenind la criza societăţii informaţionale, unde existenţa bibliotecii ca instituţie este ameninţată în pofida faptului că se conştientizează rolul strategic al acesteia, sîntem obligaţi să constatăm că trăim în domeniul absurdului. Dacă se va adopta **Directiva Europeană cu privire la Copyright în Societatea Informaţională** în forma propusă deja, atunci nimic nu va mai putea fi citit, utilizat sau copiat, fără permisiune sau plată. Pentru a se salva aparenţele, proiectul legislativ se prevalează de un alt drept fundamental al omului: dreptul la proprietatea intelectuală, ignorîndu-se în schimb dreptul la informaţie. În versiunea sa actuală, această **Directivă** asimilează fără ambiguitate orice act de transmitere sau simpla vizualizare a unui document electronic cu un act copiat, deci supus unei plăţi a drepturilor de autor. Această obligaţie ar impune tuturor bibliotecilor, care utilizează acest gen de documente, să stabilească contracte de licenţă cu diferiţi furnizori şi, în consecinţă, să plătească drepturile de utilizare. Temerile umanităţii sînt legate în primul rînd de costuri pentru că, dacă acestea devin exorbitante, documentele în majoritatea lor covîrşitoare nu-şi vor mai găsi locul în biblioteci. Aşadar, această **Directivă** reduce drastic rolul şi misiunea bibliotecilor şi riscă să anuleze aproape complet dreptul de acces la informaţie.

La conferinţa EBLIDA de la Roma, pe care am amintit-o, au fost invitate şi asociaţiile bibliotecarilor din Statele Unite ale Americii şi din Canada. Reprezentanţii acestor ţări au arătat că, în prezent, numai 5% dintre studenţi, începînd cu anul III de studiu, au posibilităţi financiare care să le permită accesul la informaţie. În plus, directorul Bibliotecii Universitare din Toronto a avansat ipoteza potrivit căreia, într-o perioadă de numai 4-5 ani, modelul naţional din Canada se poate extinde la scară mondială. În consecinţă, într-un viitor apropiat, 95% din populaţia globului nu va avea acces la informaţie. Rezultă că viitorul unei naţiuni sau al civilizaţiei umane în general, poate fi asigurat de 5% din populaţie, restul avînd statutul de executanţi în cadrul muncii organizate şi de plătitori de impozite.

În faţa acestei perspective terifiante, asociaţiile bibliotecarilor au reacţionat. În Europa, EBLIDA şi-a asumat rolul de a obţine unele excepţii de la plata drepturilor de autor în cazul bibliotecilor. Atelierul de la Bucureşti are menirea de a informa şi societatea românească despre aceste iniţiative, iar revista noastră "Biblioteca Bucureştilor" şi-a onorat titlul obţinut anul trecut la Salonul naţional de la Constanţa de "cea mai bună revistă realizată de o bibliotecă", publicînd un număr special dedicat acestei teme.

Acum, revenind la paradoxul de a întîlni o situaţie similară cu privire la diminuarea rostului şi misiunii bibliotecii atît în România din cauza unei atitudini inconştiente de abandon, cît şi în Occident din cauza unui spirit mercantil sălbatic, se impun două întrebări: 1) au oare vreo şansă asociaţiile de bibliotecari în lupta inegală cu marile concerne economice care deţin monopolul informaţiei?; 2) conjugarea eforturilor depuse de asociaţiile bibliotecarilor din Occident şi din Europa de Est se poate baza pe o legătură sinceră şi viabilă de interese, în condiţiile în care diferenţele dezvoltării dintre Vest şi Est sînt atît de mari?

A ne ascunde şi a nu privi cu obiectivitate aceste discrepanţe economice şi implicit de mentalităţi existente între Europa de Vest şi Est, prezente de secole şi nu aşa cum spun mulţi semidocţi contemporani că au fost determinate numai de zidul Berlinului, ni se pare a adopta o atitudine infantilă. Timp de secole, hărţile europene prezentau statele moderne de astăzi din Europa de Est printr-o singură sintagmă: imperiul otoman. Avanpostul civilizaţiei occidentale spre răsărit a fost veacuri la rînd reprezentat de Viena. Toate aceste realităţi au născut tradiţii şi mentalităţi diferite. De aceea, ne întrebăm dacă astăzi se poate stabili o legătură reală şi loială între Vest şi Est? Credinţa mea îmi spune că în domeniul bibliotecilor şi al iniţiativelor EBLIDA se poate stabili o colaborare loială. Cauza este una singură: structura cetăţii în cadrul societăţii informaţionale s-a schimbat fundamental. Începînd cu Sparta antică şi pînă în prezent, cetatea avea o armură puternică alcătuită din cetăţeni aflaţi în interiorul cetăţii şi din iloţi aflaţi în afara zidurilor. Adică, în interior, trăiau oameni cu drepturi, iar în exterior oamenii fără drepturi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

În schimb, timp de secole, popoarele din Est au fost asimilate iloţilor fiind considerate în afara cetăţii, adică în marginea imperiilor. Astăzi lucrurile s-au schimbat radical. Cetatea societăţii informaţionale are o altă structură. În interiorul zidurilor numai 5% dintre cetăţeni au drepturi depline obţinute prin accesul la informaţie, iar restul reprezintă munca organizată şi plătitorii de impozite. Procentul "iloţilor" din cadrul societăţilor informaţionale este imens: 95%. În concluzie, chiar dacă societăţile est-europene sînt considerate în continuare în afara cetăţii, deci în margine de imperiu, şi reprezintă un procent de 100% de iloţi, totuşi numărul iloţilor din Vest este aproape egal cu acela din Est. Astfel, pentru prima dată în istorie, condiţia umană este similară atît în Occident, cît şi în Răsăritul Europei. O lege istorică ne demonstrează că aceleaşi condiţii determină reacţii asemănătoare.

Deci, lupta pentru apărarea dreptului fundamental al omului la informaţie reuneşte în prezent condiţii umane identice la nivel global. În asemenea condiţii, colaborarea se bazează pe aceleaşi sentimente profund umane şi loiale.

Este motivul pentru care avem încredere în activităţile EBLIDA, este motivul care ne convinge că suferinţele spirituale ale bibliotecarilor de astăzi asigură viitorul umanităţii culturale în pofida presiunii uriaşe a spiritului mercantil.

Cultură şi Cartier

Zona Caragiale

Ştefan CAZIMIR

"Lui nenea Iancu i-am turnat statuie
Ce mândră o să-nfrunte vânt şi ploi.
Demers mai drept decât acesta nu e,
Căci el întâiul ne-a turnat pe noi".

(*Odă la statuia lui I.L. Caragiale*)

Locuiam de mulţi ani în zona Caragiale fără să fi prins de veste. Am aflat-o de curând citind "Foaia cartierului", subintitulată "Foaie de informaţie a «Zonei Caragiale» - cuprinsă între str. Maria Rosetti, Calderon, Armenească şi B-dul Carol", ajunsă deja la al treilea număr. Publicaţia este editată de Serviciul de Relaţii Publice al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu", în colaborare cu filiala "I.L. Caragiale" a aceleiaşi instituţii. Redactor coordonator: Horia Frunză. Bănuiesc că originala iniţiativă s-a născut chiar în Biblioteca "I.L. Caragiale", aflată pe strada cu acelaşi nume, nu departe de statuia lui nenea Iancu. Alegerea scriitorului drept patron spiritual apare astfel întru totul legitimă.

Zona Caragiale

„Lui nenea Iancu i-am turnat statuie/ Ce mândră o să-nfrunte vânt şi ploi./ Demers mai drept decât acesta nu e,/ Căci el întâiul ne-a turnat pe noi". (Odă la statuia lui I.L. Caragiale)

O maximă publicată în nr. 2 sună astfel: "Dacă e adevărat că presa e a patra putere în stat, atunci ziarul nostru e a patra putere în cartier". Lucrul pare să se verifice dacă prin ziar înţelegem şi matricea acestuia, cu varietatea acţiunilor culturale care gravitează în jurul ei. Biblioteca adăposteşte lunar şedinţele unui cenaclu de dramaturgie, sub îndrumarea lui Paul Everac. Lansarea unor cărţi precum *Utopie şi antiutopie* de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Corneliu Barborică sau *Poezia slovacă a secolului XIX* de Gheorghe Călin a marcat o fertilă colaborare cu Centrul Cultural Slovac, instituţie aflată în vecinătate. O rubrică a foii ne invită nemijlocit "Să ne cunoaştem vecinii", amintind în acest sens "Şcoala Centrală" (în clădirea căreia a locuit cândva Delavrancea) şi liceul "Spiru Haret" (unde au învăţat de-a lungul vremii Mircea Eliade, C. Noica, Grigore Moisil, Alexandru Paleologu, Ion Iliescu). Din "Gazeta municipală" (1934) se reproduc câteva ştiri despre "Cartierul de altădată". În 1852, uliţa Oţetarilor a fost aşternută cu piatră. (Pe aceeaşi uliţă, adaug eu, îşi petrecuse Andronache Tuzluc ultima parte a vieţii). În 1907 a fost înălţată statuia lui Vasile Lascăr. O privim şi astăzi cu un sentiment straniu, pe care mi l-a lămurit cândva criticul Radu Bogdan: e la scara 1/1!

"Foaia cartierului" ne oferă şi date statistice privind structura populaţiei după limba maternă şi după religie. O cititoare propune crearea unor spaţii de joacă pentru copii, în locuri cum sunt parcul Ioanid, grădina Icoanei, grădina Casei Universitarilor. Câţiva colecţionari de documente istorice au vizitat redacţia foii, punându-i la dispoziţie comorile lor. Programul Info-Bucureşti îşi propune să promoveze bazele de date cu specific bucureştean, în colaborare cu diverşi producători şi furnizori.

Poetul Ion Horea se declară cu mândrie "un om al cartierului", menţionându-i în aceeaşi calitate pe B. Elvin, Lucia Mureşan, Ion Miclea, Marcian Bleahu, Paul Everac, Radu Beligan, Dan Grigorescu, Barbu Brezianu, Dan Tărchilă, Corneliu Leu, Gabriel Dimisianu. Să-l adăugăm, *last not least*, pe Alexandru Paleologu. "A te simţi un om al cartierului – scrie Ion Horea – înseamnă a integra această lume apropiată şi anonimă în propria ta fiinţă. Ca să ai ce regreta când o părăseşti pentru totdeauna".

De la Costi Neacşu (redactor la "Cotidianul") aflăm ce sunt "cocalarii" sau "băieţii de cartier": "«Cocalarii», denumire împrumutată din limbajul de mahala, sunt elevi de liceu, absolvenţi sau «cu ceva de lucru», a căror existenţă se consumă în jurul blocului. Aici ei au ocazia «să se rupă în figuri». Pentru cine nu cunoaşte expresia, «a te rupe în figuri» înseamnă a te da mare în cartier". Este bine de reţinut.

În ziua de 5 aprilie s-au inaugurat "Convorbirile de luni", puse sub spirituala deviză: "Intrarea liberă, ieşirea îngândurată". Participarea a fost restrânsă, dar extrem de animată. Expunerii introductive a lui Paul Everac i-au urmat cu intervenţii substanţiale, nu lipsite de spirit polemic, Teofil Bălaj, Ion Horea, Florin Rotaru. S-au angajat în discuţie şi o seamă de tineri, plini de întrebările şi neliniştile vârstei. Prin ei, mai ales, "Convorbirile de luni" se deschid spre ziua de mâine. Nenea Iancu poate fi bucuros.

Exemplul "zonei Caragiale" s-ar putea să prolifereze, dacă alte biblioteci, cluburi, case de cultură vor regăsi pe harta urbei şi vor adopta ca reper spiritual umbrele lui Anton Pann, ale lui Heliade şi Ion Ghica, ale lui Eminescu, Macedonski, Arghezi, Bacovia, Ion Barbu... Visez un timp în care diversele "zone" vor haşura integral capitala şi-şi vor disputa însufleţit cununa de lauri în efortul de ridicare a demnităţii oraşului.

(Text preluat din *"Adevărul literar şi artistic"*, 27 aprilie 1999)

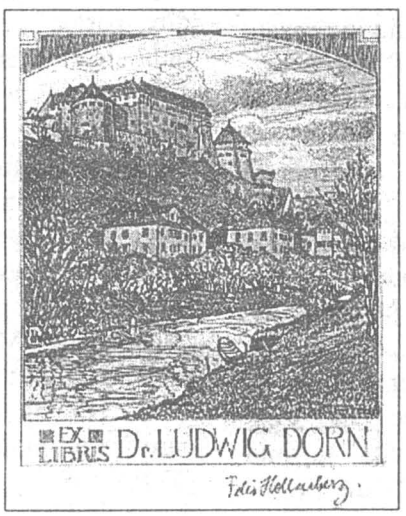

Ex-Libris. Felix Hollenberg
Katalog zur Ausstellung in der Stadtbücherei Stuttgart Wiehelmspalais. 25 Januar bis 23 Februar 1991

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

"Noutăţi din Cotroceni"

Cu prilejul **Zilei Internaţionale a Libertăţii Presei** luni, 3 mai 1999, Biblioteca Municipală "Mihail Sadoveanu" a organizat la filialele sale din capitală – "Marin Preda" şi "Elena Văcărescu" – o manifestare în cadrul căreia a fost prezentat primul număr al foii cartierului "Noutăţi din Cotroceni".

"DACĂ CULTURĂ NU E, NIMIC NU E !" Nr. 1

NOUTĂŢI din COTROCENI

Supliment lunar al Cotrocenilor. Mai 1999

- ARGUMENT -

Vă aşteptăm cu drag !

Asemenea celorlalte trei foi editate pînă în prezent de filialele "Ion Luca Caragiale" ("Foaia cartierului"), "Ion Slavici" ("Foaia cartierului Dorobanţi") şi "Firul Ariadnei", care apare sub îngrijirea Serviciului de completare, evidenţă şi prelucrarea colecţiilor din cadrul Bibliotecii "Mihail Sadoveanu", noul supliment al revistei "Biblioteca Bucureştilor" îşi propune să familiarizeze cititorii din cartierul în care îşi desfăşoară activitatea cele două filiale, cu programul şi disponibilităţile de servicii suplimentare ale bibliotecii (acces la Internet, baza Lex, Enciclopedia Britanică ş.a.) consemnînd dorinţa mărturisită a iniţiatorilor programului "Cultură şi Cartier" de a revigora spiritul comunitar şi a consolida dialogul dintre bibliotecă şi cititorii săi.

Colectivul redacţional alcătuit din bibliotecarele Doina Lăzărescu (redactor responsabil), Mihaela Voicu, Marilena Chiriţă, cu sprijinul colegului Florin Preda, priceput la tehnoredactare, a avut bucuria să-şi sărbătorească debutul într-o companie de aleasă frumuseţe colegială.

În primul rînd i-a salutat pe cei prezenţi doamna Rodica Cosmaciuc, director adjunct al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu", vicepreşedinte al Asociaţiei Bibliotecarilor şi Documentariştilor din Bucureşti (ABIDOB).

Importanţa **Zilei Internaţionale a Libertăţii Presei** a fost marcată de prezenţa domnişoarei Cristina Ion, director al Centrului de informare al ONU pentru România, care a transmis mesajul secretarului general al Organizaţiei Naţiunilor Unite şi al directorului general UNESCO, cu acest prilej prezentînd şi disponibilităţile de colaborare în viitor a instituţiei pe care o conduce cu Biblioteca Municipală din Bucureşti.

Reprezentanţii altor publicaţii de prestigiu au transmis salutul şi dorinţa lor de a colabora cu tînăra surată de tipografie. Am reţinut intervenţiile domnului Dan Mihu, redactor şef al revistei "2000 Plus", eleva Veronica Ion, redactor şef al revistei "Speranţe" şi doamna profesoară Dumitriţa Stoica, coordonatoare a activităţilor literare la colegiul naţional "Gheorghe Lazăr", scriitorul Teofil Bălaj, din partea revistei "Biblioteca Bucureştilor", publicistul Vasile Nanea, consilier în Ministerul Afacerilor Externe. Au mai fost prezenţi colegi de la "Revista Casei Artiştilor", de la Radiodifuziunea Română, postul de radio BBC, tineri scriitori şi elevi.

La 3 mai 1999 **Ziua Internaţională a Libertăţii Presei** a oferit, astfel, un bun prilej de schimburi de păreri folositoare între bibliotecile bucureştene "Marin Preda", "Elena Văcărescu" şi prietenii şi cititorii lor.

"Noutăţi din Cotroceni" este un supliment care îşi propune să apară lunar. Îi dorim succes. (*T. B.*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Descrierea Sfintei Cetăți

Ana Maria ORĂŞANU

Biblioteca "I.L. Caragiale" din str. Th. Mazaryk nr.7 beneficiază de un spaţiu pentru activităţile cu publicul adecvat şi amenajărilor expoziţionale, astfel încât cititorii săi, precum şi locuitorii cartierului, au prilejul să vizioneze adeseori expoziţii organizate anume pentru ei, în cadrul programului "Cultură şi Cartier".

În acest sens, aici se derulează ciclul de expoziţii "Valori bibliofile din patrimoniul Bibliotecii «Mihail Sadoveanu»". Din iniţiativa Serviciului "Colecţii de patrimoniu şi memorie comunitară" se pun în circuit public exemplare valoroase cuprinse în Colecţia de memorie locală şi carte rară "N. Iorga", al cărui sediu este tot în str. Th. Mazaryk nr.7.

Contextual Sărbătorilor de Paşti, în luna aprilie s-a organizat prezentarea cărţii *Proskinitar sau Închinător, adică descrierea Sfintei Cetăţi Ierusalim şi a toată Palestina*, apărută în Bucureşti la 1852, în Tipografia lui Anton Pann.

Această ediţie a cărţii, urmând celor tipărite la Viena în 1807 şi Mosca 1837, este o traducere din limba greacă. Ea a apărut în vremea domniei lui Barbu Dimitrie Ştirbey, cu sprijinul şi binecuvântarea Prea Sfinţitului Mitropolit al Ungrovlahiei D.D. Nifon, prin străduinţa şi cheltuiala Arhimandritului Calist, econom al Mitropoliei.

În ansamblul ei, cartea este inaccesibilă publicului larg fiind scrisă în alfabet de tranziţie. De aceea, expoziţia s-a limitat la prezentarea ilustraţiei sale compuse din 44 gravuri, sugestive temei abordate şi realizate în maniera artistică specifică epocii.

Imaginile sunt de o mare diversitate, de la o macro-planşă a ansamblului studiat intitulată "Toată întinderea Pământului Sfânt privită din zborul păsării", până la o alta care, minuţios detaliată arhitectural, reproduce "Planul adevărat al preasfintei şi dumnezeieştii biserici a mântuitoarei învieri a Domnului nostru Isus Hristos şi a sfântului şi dumnezeiescului munte Golgota". Pe traiectul descriptiv al cărţii se alătură imaginile multora dintre mănăstirile locului sfânt şi portretele patronilor fiecăreia dintre ele, de ex.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

"Sf.tul Nicolae. Mănăstirea Sf.tul Nicolae", "Sf.tul Ioan Botezătorul. M.rea Sf.tul Ioan Botezătorul" etc., cu scene din viaţa Mariei ("Naşterea Prea Sfintei Fecioare Maria" şi casele lui Ioachim şi Ana, "Bunavestire" etc.) şi numeroase altele din viaţa Mântuitorului ("Locul unde a tămăduit Hristos pre slăbănog", "Intrarea lui Isus în Ierusalim", "Cina cea de Taină", "Vorbind Hristos cu Samariteanca", "Pogorârea de pe cruce", "Locul unde s-a arătat Hristos ucenicilor după înviere" etc.). Ciclul de imagini este încheiat apoteotic de scena "Înălţării", frumos compusă şi paginată, făcând parte dintre cele mai izbutite gravuri ale cărţii.

Grupajul celor 44 de imagini care ilustrează *Proskinitarul*, oferit cititorilor Bibliotecii "I.L. Caragiale" cu prilejul Sfintelor Sărbători de Paşti a fost în sine o premieră bucureşteană, căci nu avem ştiinţă de o altă expunere publică a lor.

Momentul expoziţional s-a constituit astfel şi într-un act de cultură, ce bănuim că ar fi avut un impact mai larg de public, avizat măcar printr-o minimă mediatizare.

Sărbătorile Pascale la Biblioteca "Ion Creangă"

Delia NISTOR

A devenit o tradiţie ca în programele de formare a personalităţii copiilor să fie inclusă şi educaţia religioasă. În acest sens, colectivul bibliotecii "Ion Creangă" organizează în fiecare an, cu ocazia sărbătorilor religioase, expoziţii de icoane la vernisajul cărora sunt invitate personalităţi din lumea artei şi ierarhi ai Bisericii ortodoxe.

Pe 3 aprilie 1999, în sâmbăta Floriilor, a avut loc vernisajul expoziţiei "Icoane pe lemn" a studentului la Facultatea de arte plastice "Luceafărul", Cătălin Băluţ.

Cuvântul de deschidere a fost susţinut de Prea Sfinţia Sa Episcopul Vicenţiu Ploieşteanu, vicar patriarhal, de dl. Alexandru Efremov, fost şef al Direcţiei monumentelor istorice şi de dl. prof. Petru Lucaci, prodecan al Facultăţii de arte plastice "Luceafărul".

Au mai participat actorii Iolanda Mugur şi Dumitru Dumitru care au susţinut, în cadrul unui program în colaborare cu UNITER, un recital de poezii religioase ce au încheiat momentul emoţionant închinat Sărbătorilor Pascale.

Prea Sfinţia Sa Episcopul Vicenţiu Ploieşteanu a explicat copiilor semnificaţia Sărbătorilor de Paşti şi rolul icoanei în viaţa credinciosului ortodox, remarcând talentul artistului Cătălin Băluţ care, deşi este la prima expoziţie personală, promite o carieră de excepţie.

Secvenţă de la vernisajul expoziţiei

Copiii prezenţi au fost impresionaţi de expoziţie, de atmosfera creată prin prezenţa unor personalităţi de marcă din ierarhia Bisericii ortodoxe şi culturale.

Manifestarea se înscrie în programul "Roata copilăriei" ce se desfăşoară în bibliotecile pentru copii.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Au început "Convorbirile de luni"

Horia FRUNZĂ

De puţin timp la sediul Bibliotecii "I.L. Caragiale" s-a inaugurat seria unor acţiuni colocviale intitulate "Convorbirile de luni". Amfitrionul acestor întîlniri este cunoscutul dramaturg Paul Everac, locuitor al "zonei Caragiale" în care se află biblioteca. Au loc dezbateri pe teme de actualitate, subiectele fiind de multe ori imprevizibile, enunţate în spiritul mucalit al lui Nenea Iancu. De altfel chiar textul afişului trădează amprenta caragialescă a "Convorbirilor de luni" care, în intenţia domnului Everac, se vor adresa "grupurilor de tineri liber-pansişti şi ultraprogresişti". Mai exact spus, discuţiile vor analiza raportul dintre tradiţie şi modernitate, avîndu-se în vedere numeroasele aspecte contradictorii apărute în marasmul "tranziţiei". Cum putem fi moderni fără să ne abandonăm trecutul? Cum ne putem adapta la ritmurile civilizaţiei actuale evitînd abuzurile "formei fără fond"? Cum putem rămîne noi înşine în plină campanie de mondializare? Acestea sînt întrebările în jurul cărora gravitează opiniile participanţilor.

Trebuie spus că prima întîlnire în cadrul "Convorbirilor de luni" a fost de-a dreptul furtunoasă. Părerile tranşante ale domnului Everac, pesimiste privind grija noastră faţă de tradiţie, au fost infirmate cu promptitudine de numeroasele argumente aduse de scriitorii Ştefan Cazimir, Ion Horea, Teofil Bălaj şi de cele invocate de domnul Florin Rotaru, care, toate la un loc, au dovedit "viceversa", cum ar fi spus Nenea Iancu. Avem o formă "neptunică" de a ne apăra trecutul, de a ne conserva rădăcinile, chiar dacă asta nu se vede la suprafaţă. Oricum, semnalul de alarmă a fost tras. Şi nu întîmplător! Luaţi de valul tranziţiei uităm de multe ori care ne sînt obîrşiile. Ne abandonăm personalitatea în goană după modelele străine dar, aşa cum spunea Alexandru Horia, unul din participanţii la discuţie, "noi, ortodocşii avem totuşi un scut apofatic rezistent la războaiele lumeşti". Îmbinînd tonul dramatic cu inflexiunile ironice (oferite în special de replicile domnului Ştefan Cazimir) putem afirma că primul episod al "Convorbirilor de luni" a păşit cu dreptul. Aşteptăm cu nerăbdare viitoarele întîlniri.

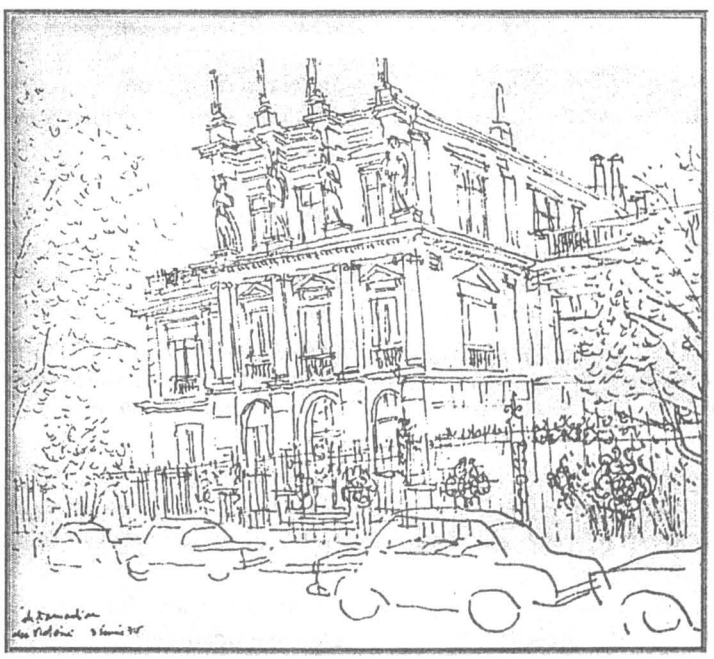

Cik Damadian: Palatul Barbu Ştirbei – Calea Victoriei

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Ion HOREA – 70

Portret de Ion Vlasiu

* * *

Bătălia-ncepe chiar acum,
poți să spui în fiecare clipă.
Cine-ai fost, pe-aici când mai trecum?
Cine ești, în tot ce se-nfiripă?

Am ruit pe dealuri mari de fum.
Cineva în mine tot mai țipă.
Unde-ai fost, pe-aici când mai trecum?
Unde ești, în tot ce se-nfiripă?

Ion Horea

Rugăciune

Doamne,-s orele amiezii, când păstorul lasă ciurda
Să coboare la fântână unde-i apă din belşug.
Turmele-s la umbra stânii, unde-i caşul prins şi urda,
Şi-un copil le dă în strungă încărcate cu usug.
Asta-i lumea-n care şi eu te găsesc la orice oră
Când mă-ndrept spre contínituri unde ţi-am rămas dator,
Unde patimile lumii ştiu că nu mă mai devoră
Şi nemernicul meu suflet poate-şi află un păstor.
Altfel, tot ce mă cuprinde ca un val şi ca nisipu-i
Şi furat mă las de unde, din adâncuri şi din părţi
Dar pe-acele locuri sfinte mă întorc şi mă închipui
Pe cărări printre pământuri cunoscute mai anţărţi.
Ştiu, se pierde în pustie tot ce spun şi scriu acuma,
Rugăciunile-s în şoaptă, aşteptările la fel,
Cum se stinge-n strungăreaţă, de sub ţâţa mulsă, spuma,
Stă şi gândul meu de spumă să se mântuie şi el.
Când era ograda plină şi de clăi şi de hăizaşuri
Şi cu sălciile-nalte ca un zid lângă pârâu,
Şi coteţul şi poiata erau sfintele lăcaşuri
Iar la mijloc, între ele, bolta stogului de grâu,
Ce minuni să se petreacă nu-ntrebam, când peste toate
Vietăţile ogrăzii ochiul tău vedea de sus
Cum pe poarta dinspre coastă, din ocol boteiu-şi scoate
Ca să-l ducă la păşune poate Fiul tău Iisus.
El, cu tălpile prin rouă, cu călcâie bătucite
De miriştile călcate şi de bruşii de pe drum
Mai avea printre gruieţe grija oii rătăcite
Numa-n turma ta s-o ştie şi pe ea, şi nu altcum.
La trifoi să nu se umfle, în porumb să nu prădeze,
Turma lui suia pe drumul ce ducea către gruieţ,
Tipărit în praf de unghii şi pătat de căcăreze
Şi-nnaintea lor ce mândru mergea câinele isteţ.
Parte dinspre Curmătură, parte dinspre Pojorâta,
Se trezea în jur hotarul dintre coaste cu păşuni –
Doamne, nu-ţi mai cer altceva, mie mi-i destul atâta
Când o fi să sune trâmbiţi şi din moarte să ne-aduni.
De pe Hici să mai cutreier împrejur, mai fă-ţi pomană,
Pân-la munţi, la Cheia Turzii şi la creste cu zăpezi,
Văluririle de dealuri din Câmpia Transilvană
Peste care-n ape stranii mări de grâu mai poţi să vezi.
Doamne,-s orele amiezii. Cărpătoru-i pus pe masă
Şi ceaunu-i numai abur. O să fie-un balmoş bun.
Acum turma-ngrămădită înspre troci încet se lasă,
Câinii stau pe după garduri, cât mai pot să doarmă tun.
Tu te-nnalţi peste păşune şi-n lumina zilei stărui
Ca o ceaţă albăstruie peste dunga de acăţi
Ori te pierzi ca o părere în odihna fiecărui
Ori pe Mureş de departe-n licărire te arăţi.
Parte către Curmătură, parte către Pojorâta,
Doarme-acum întreg hotarul dintre coaste şi păşuni.
Doamne, nu-ţi mai cer altceva, mie îmi ajunge-atâta
Când o fi să sune trâmbiţi şi din moarte să ne-aduni.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Itinerar francofon

Salvador Dali fără leopard (I)

Teofil BĂLAJ

Plouase şi luminile din Piaţa Concorde erau multiplicate la infinit în oglinda asfaltului lustruit de goana maşinilor.

Cele cîteva sute de colonade ale străzii Rivoli nu se deosebeau cu nimic de celelalte. M-am oprit în faţa numărului 100 unde nu mai este nevoie de multă vreme de firma hotelului care se numeşte "Meurice".

- Domnul Dali vă aşteaptă – schiţează maşinal şi cu un gest uzat asemenea catifelei de pe fotoliile din hol *garsonul* în costum cu fireturi.

O carte de vizită prinsă în uşa capitonată. Apartamentul 107, Salvador Dali. Atît.

De data aceasta este fără leopard.

Semnează cîteva sute de coli de ambalaj din hîrtie albastră pentru darurile ce vor fi oferite copiilor orfani de către o societate de binefacere, îi pozează operatorului unei fabrici de ciocolată pentru o nouă reclamă şi îi răspunde trimisului televiziunii japoneze la o întrebare despre talent.

Cînd Salvador Dali descinde la Paris, lucrează destul de puţin. Aici mai ales vinde.

Autografele risipite cu dărnicie pe simple cărţi de vizită, pe afişe, pe discuri, albume, cravate, jartiere, mănuşi, monografii, biblii, manşete, coli de împachetat, filme nedevelopate, cutii de bomboane, pachete de ţigări, pe pantofi sau pe fotografiile atît de minuţios compartimentate în casete "pentru presa cotidiană", "pentru reviste", "pentru împrejurări oficiale" şi "pentru cereri diverse", toate aceste semnături însoţite, în general, de ultima obsesie geometrică, mereu alta, menţin la Paris, în jurul lui Salvador Dali un interes puţin complice, cu ineditul său ritual de pregătire a interviurilor – de preferinţă colective, adică un fel de conferinţe de presă în halat de mătase chinezească şi cu lavalieră brodată.

Plecase cineastul japonez care n-a înţeles pînă la urmă prea bine diferenţa dintre "spectaculos" şi "inedit" în pictura europeană de astăzi.

Cunoaşteam revolta cu care a respins atribuirea unor merite suprarealiste operei sale dar am început totuşi cu această întrebare:

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

- Salvador Dali, pentru mulţi dintre criticii de artă contemporană sînteţi unul dintre cei mai mari pictori ai lumii în viaţă. În istoria picturii universale aţi putea fi asociat suprarealiştilor?

- Nu. Nu sînt un pictor suprarealist. Am mai spus acest lucru. Nu sînt de acord cu cei care mă consideră suprarealist. Sînt, dimpotrivă, de acord cu aprecierea lui André Breton care mă consideră un pictor ex-suprarealist. Faţă de pictorii suprarealişti eu am dobîndit virtuţi neatinse de aceştia prin cel puţin două dimensiuni ale operei mele: 1 – esenţa mistică şi 2 – ştiinţa de a picta. Pentru că – trebuie spus acest lucru – în epoca suprarealismului nici unul dintre noi nu ştia să picteze. Problemele tehnicii picturii ni se păreau secundare tuturor deoarece eram preocupaţi, în primul rînd, de simpla transcriere în imagini a inspiraţiei, aproape automatizată.

De altfel, nici cu trecerea vremii, în afară de mine, nici un alt pictor suprarealist n-a dobîndit ştiinţa de a picta.

Este adevărat că totul a fost întîmplător în ce mă priveşte, dar nu acesta este esenţialul. Scriind despre tehnica picturii în ulei, într-o carte comandată de un editor american, am formulat cîteva concluzii fundamentale pentru iniţierea în arta culorilor. Adică a inspiraţiei. Experienţa a reuşit din punct de vedere teoretic şi n-am avut încotro. A trebuit să-mi respect propriile concluzii. Aşa se face că dintr-un teoretician al tehnicii picturii, am devenit un practician convins şi convingător, după cît se pare.

- Acceptaţi consideraţiile criticii spaniole care vă apreciază ca un moment logic şi legic al evoluţiei gîndirii artistice hispanice?

- Indiscutabil. Fără dimensiunea exactă a caracterului naţional al unei opere de artă nu poate fi vorba despre integrarea ei în universalitate. Preocuparea mea esenţială a fost, ani de-a rîndul, aceea de a asimila pe osatura experienţei suprarealiste, noile date ale vechii şi marii tradiţii spaniole, adică punctele culminante din emoţia unor Zurbaran şi Sfînta Tereza sau Garcia Lorca, atît de inspirat de misticii spanioli.

- Întoarcerea în misticism, chiar în expresia lui exterioară, imagistică, nu contravine sensului iniţial al tezelor suprarealiste de tip materialist, ateu?

- De aceea spuneam că nu mă mai consider un simplu suprarealist.

- Şi totuşi, aţi fost printre primii care au salutat ştiinţa modernă.

- Nu printre primii, ci singurul. Este esenţială această precizare. Am fost singurul care a scris în epoca suprarealistă articole despre fizica modernă în timp ce toţi ceilalţi se ocupau, tardiv, de aceleaşi probleme vagi, psihologice şi psihopatologice care le-au amînat integrarea în noua lume a gîndirii.

- Şi nu găsiţi nici o contradicţie între misticism şi realism? Pictura dumneavoastră actuală nu înseamnă o îndepărtare de realitate?

- În nici-un caz. Experienţa mistică a fost o simplă etapă. Nimic mai mult. Pictura bună trebuie să fie întotdeauna o pictură realistă. Şi pictura mea este o pictură realistă. Acesta este unul din marile merite ale suprarealiştilor: de a fi reactualizat ideea realismului. Degenerarea în abstract a cercetărilor de avangardă a deplasat, după aceea, opera de artă din zona ideilor în periferia artei decorative, minore. Dar eu am îmbogăţit suprarealismul cu elemente complet noi. Acest lucru nu l-au făcut prea mulţi dintre pictorii moderni.

- Totuşi există cîteva exemple...

- Există, e adevărat. Dar nu exemple de suprarealişti. I-am scris cîndva lui Picasso o scrisoare în care îi mulţumeam pentru că a asasinat în opera lui nu numai pictura academică, moartă oricum, dar mai ales, pictura modernă. Acum ne vom putea întoarce liniştiţi la marii clasici şi să pictăm din nou ca Rafael sau Velásquez. Dacă n-ar fi existat Picasso, pictura modernă ar mai fi supravieţuit pe puţin încă două sute de ani.

- Dar pictura abstractă?

- Pictura abstractă...

(Continuare în numărul viitor)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

Lansare de carte

Sub auspiciile "Asociaţiei Române pentru Educaţie democratică", în ziua de miercuri, 21 aprilie a.c., la librăria Mihail Sadoveanu a avut loc lansarea cărţii *Salvarea bisericilor de orice rit din România sub ocupaţia militară sovietică* de Acad. Prof. Dr. Tudor R. Popescu.

După 50 de ani, această carte de excepţie dezvăluie misterul care a dus la salvarea lăcaşurilor de cult, de orice rit, din România, sub ocupaţia puterii sovietice. Acest fenomen istoric, pe cât de insolit, pe atât de incredibil, s-a produs în condiţiile în care, statul ateu sovietic hotărâse printr-o lege, copiată şi în ţările ocupate, să desfiinţeze toate instituţiile religioase, de orice rit (catedrale, biserici, mănăstiri, moschei, sinagogi, temple, case de rugăciuni, schituri etc.).

Ziarista americană Ruth Ellen Gruber, în cartea sa *Jewish Heritage Travel*, publicată după o vastă documentare în Europa, menţionează că: "România este unica ţară din estul şi centrul Europei în care se află o mulţime de sinagogi şi cimitire, păstrate într-o formă foarte bună" şi consideră că "faptul de a fi găsit în marea sinagogă din Bucureşti, THORA, cartea sfântă a evreilor, constituie o adevărată minune sau un miracol".

Cine şi cum, prin ce mijloace a înfăptuit această minune sau miracol? Cine este cel care a creat şi folosit cu succes deplin cheia miraculoasă a salvării religiei în România, cel care cu armele păcii, cu instrumentele ştiinţei dreptului şi cu credinţa în Dumnezeu, a sfidat într-un mod incredibil cea mai mare armată a lumii, în chiar spaţiul geografic ocupat de aceasta?

Autorul acestei opere remarcabile în slujba Bisericii este însuşi autorul acestei cărţi care, la o vârstă venerabilă, văzând că cercetătorii noştri nu vor sau nu pot să dezlege misterul, s-a hotărât să mărturisească adevărul. El explică detaliat şi cu răbdarea-i caracteristică, cum a creat cheia juridică cu care a neutralizat "ucaz"-ul sovietic de distrugere a lăcaşurilor de cult din România, reuşind o performanţă unică. *Audaces fortuna juvat.*

Cartea este prefaţată de Prof. Dr. Adrian Năstase, cunoscut om politic şi jurist, un fin observator al fenomenului şi momentului istoric tratat în lucrare.

În final, cartea cuprinde rezumate în limbile engleză şi franceză, lărgind astfel aria cititorilor interesaţi.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Noutăţi editoriale

- Abăluţă, Constantin, *Cârtiţa lui Pessoa,* poeme, Editura Ex Ponto, Constanţa, 1999, 90 p.
- Alecsandri, Vasile, *Jurnalul unei iubiri*, Vasile Alecsandri şi Elena Negri (iunie 1846-mai 1847), prefaţă de Paul Cornea, ediţie îngrijită de Valentina Pituţ, Muzeul Literaturii Române, Bucureşti, 1998, 160 p., 20.000 lei
- Bănulescu, Ştefan, *Elegii la sfârşit de secol*, Editura Allfa, Bucureşti, 1999, 180 p.
- Bernanos, Georges, *Jurnalul unui preot de ţară*, roman, traducere şi prefaţă de Aristide Streja, Editura Allfa, Bucureşti, 1999, 268 p.
- Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1999
- Cesereanu, Ruxandra, *Femeia cruciat*, poezii, antologie tematică, Editura Paralela 45, Piteşti, 1999, 74 p., 10.000 lei
- Ciocârlie, Corina, *Femei în faţa oglinzii*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1998, 254 p., 12.835 lei
- Cipariu, Timotei, *Pagini literare*, antologie, bibliografie şi glosar de Ion Buzaşi, Editura Minerva, colecţia "Arcade", Bucureşti, 1999, 244 p., 15.000 lei
- Constantin, Ilie, *Plata luntraşului*, poeme (1956-1998), Editura Muzeului Literaturii Române, Bucureşti, 1999, 226 p.
- Cristoiu, Ion, *Un pesimist la sfârşit de mileniu*, eseuri, Editura Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1999, 704 p.
- Crişan, Constantin, *Eminescu versus Dumnezeu sau Blestemul în genunchi*, eseuri, Editura Eminescu – Editura Vinea, Bucureşti, 1999, 276 p.
- Danilov, Nichita, *Nouă variaţiuni pentru orgă*, antologie, prefaţă de Mircea Mihăieş, Editura Polirom, Iaşi, 1999, 368 p.
- Diaconu, Mircea A., *Mişcarea "Iconar"* – Literatură şi politică în Bucovina anilor '30, Editura Timpul, Iaşi, 1999, 220 p.
- Filimon, Mariana, *Amfiteatrul din nori*, poeme, Editura Eminescu, Bucureşti, 1999, 94 p.
- Flonta, Mircea, *Cum recunoaştem Pasărea Minervei?*, studii şi eseuri, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1998
- Foarţă, Şerban, *Un castel în Spania pentru Annia*, Editura Brumar, Timişoara, 1999, 82 p.
- Gheorghiu, Val, *Mă-ntorc în Bermude*, Editura Timpul, Iaşi, 1999, 80 p.
- Horea, Ion, *Bătăi în dungă*, Editura Albatros, Bucureşti, 1999
- Igna, Vasile, *Călăuzele oarbe*, versuri, Editura Albatros, Bucureşti, 1999, 54 p.
- Machidon, Ion, *Un zeu al iubirii*, poezii, postfaţă de George Chirilă, Editura Amurg Sentimental, Bucureşti, 1999, 114 p.
- Marias, Javier, *Romanul Oxfordului*, traducere de Tudora Şandru Mehedinţi, Editura Univers, Bucureşti, 1999, 167 p.
- Mazilu, Dan Horia, *Noi despre ceilalţi. Fals tratat de imagologie*, Editura Polirom, Iaşi, 1999

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

- Mircea, Ion, *Noe care ne străbate memoria e o femeie*, piesă în 9 tablouri şi 6 epifanii, Editura UNITEXT, colecţia "Piese noi", seria "Dramaturgi români", Bucureşti, 1999, 80 p.
- Mircea, Liviu, *Ruginirea Elveţiei*, poeme, Editura Tipomur, Târgu-Mureş, 1999, 112 p., 10.000 lei
- Olender, Maurice, *Limbile Paradisului. Arieni şi semiţi: un cuplu providenţial*, prefaţă de Jean-Pierre Vernant, traducere de Ion Doru Brana, Editura Nemira, Bucureşti, 1999, 205 p.
- Petreu, Marta, *Apocalipsa după Marta*, poezii, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1999
- Popa, Dorin, *Perdoname/Iartă-mă*, versuri, ediţie bilingvă româno-spaniolă, prefaţă de acad. Al. Zub, traducere în spaniolă de Dana Diaconu şi Rafael Pisot, Editura Moldova, Iaşi, 1999, 108 p.
- Scheler, Max, *Omul resentimentului*, Editura Trei, Bucureşti, 1999
- Schwartz, Gheorghe, *Oul de aur*, roman, prefaţă de Dan-Silviu Boerescu, Editura Allfa, Bucureşti, 1999, 504 p.
- Stahl, H. Henri, *Povestiri din satele de altădată*, ilustraţii şi comentarii de Paul H. Stahl, Editura Nemira, colecţia "Societatea politică", Bucureşti, 1999, 176 p.
- *Templul memoriei*, Ştefan Augustin Doinaş în dialog cu Emil Şimăndan, Fundaţia Culturală "Ioan Slavici", Arad, 1998, 304 p.
- Zlate, Diana, *Dacă mint*, versuri, Editura Eminescu, Bucureşti, 1999, 64 p.

Calendarul evenimentelor culturale

mai 1999

♦ mai 1359. 640 de ani de la **recunoaşterea**, de către Patriarhia din Constantinopol, a **Mitropoliei Ţării Româneşti**, cu sediul la Curtea de Argeş

♦ mai 1514. 485 de ani de la **desfăşurarea Războiului Ţărănesc**, condus de **Gheorghe Doja**

♦ 1 mai. **Ziua Internaţională a Muncii**

♦ 1 mai 1699. 300 de ani de la **încheierea construcţiei**, lângă Bucureşti, a **bisericii Fundenii Doamnei**, ctitorie a spătarului Mihai Cantacuzino

♦ 1 mai 1859. 140 de ani de la naşterea lui **Alexandru Philippide**, filolog, istoric, întemeietor al Şcolii Lingvistice de la Iaşi, membru al Academiei Române (1.05.1859 - 11.08.1933)

♦ 1 mai 1904. 95 de ani de la moartea compozitorului ceh **Antonin Dvořák** (8.09.1841 - 1.05.1904)

♦ 1 mai 1934. 65 de ani de la moartea criticului literar **Paul Zarifopol** (30.11.1874 - 1.05.1934)

♦ 1 mai 1949. 50 de ani de la **reorganizarea Institutului de Istorie şi Arheologie Cluj** (înfiinţat la 1.02.1920)

♦ 2 mai 1519. 480 de ani de la moartea lui **Leonardo Da Vinci** (15.04.1452 - 2.05.1519)

♦ 2 mai 1979. 20 de ani de la moartea poetei **Letiţia Papu** (20.11.1912 - 2.05.1979)

♦ 3 mai. **Ziua Mondială a Libertăţii Presei** (instituită de către Adunarea Generală a ONU în anul 1993)

♦ 3 mai 1469. 530 de ani de la naşterea lui **Niccolo Machiavelli**, om politic şi istoric italian (3.05.1469 - 1527)

♦ 3 mai 1904. 95 de ani de la naşterea pictorului **Octavian Angheluţă** (3.05.1904 - 1978)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

♦ 3 mai 1934. 65 de ani de la naşterea scriitorului **Andi Andrieş**

♦ 3 mai 1944. 55 de ani de la naşterea actorului **Eusebiu Ştefănescu**

♦ 4 mai 1939. 60 de ani de la naşterea actorului **Alexandru Arşinel**

♦ 5 mai. **Ziua Europei** (instituită din 1964)

♦ 5 mai 1919. 80 de ani de la naşterea scriitorului **Mihnea Gheorghiu**, membru corespondent al Academiei Române

♦ 5 mai 1919. 80 de ani de la naşterea poetului şi filosofului **George Uscătescu**

♦ 5 mai 1929. 70 de ani de la naşterea pictorului **Tibor Siklody**

♦ 6 mai 1639. 360 de ani de la terminarea **construcţiei Bisericii Trei Ierarhi** din **Iaşi**, monument de arhitectură, ctitoria lui Vasile Lupu

♦ 6 mai 1859. 140 de ani de la moartea lui **Alexander von Humboldt**, geograf şi naturalist german (14.09.1769 - 6.05.1859)

♦ 6 mai 1894. 105 ani de la naşterea lui **Filip Lazăr**, compozitor şi pianist (6.05.1894 - 3.11.1936)

♦ 7 mai 1924. 75 de ani de la naşterea caricaturistului **Aslan Matei (Matty)**

♦ 7 mai 1964. 35 de ani de la moartea criticului literar **Septimiu Bucur** (28.03.1915 - 7.05.1964)

♦ 8 mai 1879. 120 de ani de la naşterea lui **Ioan C. Filitti**, istoric şi jurist (8.05.1879 - 21.09.1945)

♦ 8 mai 1884. 115 ani de la naşterea lui **Harry S. Truman**, om politic american, preşedinte al SUA între anii 1945-1952 (8.05.1884 - 26.12.1975)

♦ 8 mai 1924. 75 de ani de la naşterea scriitorului **Petru Dumitriu**

♦ 8 mai 1929. 70 de ani de la naşterea regizorului de film **Cezar Grigoriu** (8.05.1929 - 1978)

♦ 9 mai. **Ziua Naţională a Republicii Moldova**: Sărbătoarea Eroilor Neamului - comemorarea eroilor căzuţi pentru independenţa patriei

♦ 9 mai 1884. 115 ani de la naşterea lui **Ştefan Popescu**, compozitor şi dirijor (9.05.1884 - 7.07.1956)

♦ 9 mai 1929. 70 de ani de la naşterea pictorului **Gheorghe Brădăţeanu**

♦ 10 mai 1849. 150 de ani de la moartea pictorului japonez **Katsushika Hokusai** (1760 - 10.05.1849)

♦ 10 mai 1864. 135 de ani de la **aprobarea**, de către domnitorul Al. Ioan Cuza, a **"Statutului dezvoltător al Convenţiei de la Paris"**

♦ 10 mai 1894. 105 ani de la naşterea actriţei **Elvira Popescu**

♦ 10 mai 1929. 70 de ani de la naşterea poetului **Ion Horea**

♦ 10 mai 1929. 70 de ani de la naşterea poetului **Sándor Kányádi**

♦ 10 mai 1994. 5 ani de la moartea scriitorului **Radu Albala** (18.02.1924 - 10.05.1994)

♦ 11 mai 1849. 150 de ani de la moartea lui **Stephan Ludwig Roth**, istoric şi gânditor (24.11.1796 - 11.05.1849)

♦ 11 mai 1904. 95 de ani de la naşterea pictorului spaniol **Salvador Dali** (11.05.1904 - 23.01.1989)

♦ 11 mai 1924. 75 de ani de la naşterea poetului **Aurel Gurghianu** (11.05.1924 - 28.09.1987)

♦ 11 mai 1934. 65 de ani de la moartea filologului şi folcloristului **Lazăr Şăineanu** (23.04.1859 - 11.05.1934)

♦ 12 mai 1884. 115 ani de la moartea compozitorului ceh **Bedřich Smetana** (2.03.1824 - 12.05.1884)

♦ 12 mai 1924. 75 de ani de la naşterea lui **Vlad Crivăţ**, grafician (12.05.1924 - 15.02.1968)

♦ 12 mai 1934. 65 de ani de la naşterea criticului literar **Lucian Raicu**

♦ 13 mai 1904. 95 de ani de la naşterea actriţei **Elvira Godeanu** (13.05.1904 - 1991)

♦ 13 mai 1924. 75 de ani de la naşterea poetului **Iv Martinovici**

♦ 13 mai 1964. 35 de ani de la moartea scriitorului **László Tompa** (4.12.1883 - 13.05.1964)

♦ 14 mai 1914. 85 de ani de la naşterea folcloristului **Tiberiu Alexandru**

♦ 14 mai 1974. 25 de ani de la moartea poetului

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Stephan Roll [Gheorghe Dinu] (5.06.1903 - 14.05.1974)

♦ 15 mai 1909. 90 de ani de la naşterea artistei decoratoare **Maria Chelsoi**

♦ 16 mai 1864. 135 de ani de la moartea lui **Simion Bărnuţiu**, istoric şi estetician, om politic, conducător al Revoluţiei de la 1848 din Transilvania (21.07.1808 - 16.05.1864)

♦ 16 mai 1939. 60 de ani de la naşterea scriitorului **Constantin Cubleşan**

♦ 17 mai. **Ziua Muzeului Satului Românesc**

♦ 18 mai. **Ziua Internaţională a Muzeelor**

♦ 18 mai 1799. 200 de ani de la moartea dramaturgului francez **Pierre Austin Beaumarchais** (1732 - 18.05.1799)

♦ 18 mai 1864. 135 de ani de la moartea scriitorului american **Nathaniel Hawthorne** (4.07.1804 - 18.05.1864)

♦ 18 mai 1889. 110 ani de la naşterea sculptorului **Alexandru Călinescu**

♦ 18 mai 1914. 85 de ani de la naşterea graficianului **Gheorghe Ivancenco**

♦ 20 mai 1799. 200 de ani de la naşterea lui **Honoré de Balzac** (20.05.1799 - 18.08.1850)

♦ 20 mai 1864. 135 de ani de la moartea scriitorului englez **John Clare** (13.07.1793 - 20.05.1864)

♦ 20 mai 1914. 85 de ani de la naşterea lui **Corneliu Coposu**, fost preşedinte al PNŢCD între anii 1990 - 1995 (20.05.1914 - 10.11.1995)

♦ 20 mai 1974. 25 de ani de la moartea scriitorului **Ion Pas** (6.10.1895 - 20.05.1974)

♦ 21 mai 1639. 360 de ani de la moartea lui **Tomaso Campanella**, filosof şi scriitor italian (5.09.1568 - 21.05.1639)

♦ 21 mai 1899. 100 de ani de la naşterea dirijorului şi compozitorului **Constantin Bobescu**

♦ 21 mai 1914. 85 de ani de la naşterea scriitorului **Franz Johannes Bulhardt**

♦ 21 mai 1914. 85 de ani de la naşterea poetului **D. Rarişte**

♦ 21 mai 1939. 60 de ani de la naşterea scriitorului **Csaba Lászlóffy**

♦ 21 mai 1964. 35 de ani de la moartea lui **Tudor Vianu** (27.12.1897 - 21.05.1964)

♦ 22 mai 1919. 80 de ani de la naşterea scriitorului **Dumitru Ignea** (mai 1957 – decembrie 1971)

♦ 22 mai 1934. 65 de ani de la naşterea actorului **Constantin Rauţchi** (22.05.1934 - 1994)

♦ 22 mai 1939. 60 de ani de la naşterea istoricului **Răzvan Theodorescu**, membru corespondent al Academiei Române

♦ 22 mai 1944. 55 de ani de la moartea lui **Nicolae Petraşcu**, prozator, critic literar şi de artă (6.12.1859 - 22.05.1944)

♦ 22 mai 1994. 5 ani de la moartea actorului **Ştefan Tapalagă** (4.04.1933 - 22.05.1994)

♦ 23 mai 1899. 100 de ani de la naşterea arhitectului **George M. Cantacuzino** (23.05.1899 - 1.11.1960)

♦ 23 mai 1909. 90 de ani de la naşterea pictoriţei **Dorina Rădulescu** (23.05.1909 - 1982)

♦ 24 mai. **Ziua Sf. Kiril şi Metodie**: Ziua Scrierii Slavone, a Învăţământului şi Culturii Bulgare

♦ 24 mai 1744. 255 de ani de la naşterea lui **Jean Paul Marat**, publicist şi revoluţionar francez (24.05.1744 - 13.07.1793)

♦ 24 mai 1889. 110 ani de la **publicarea**, în revista "Tribuna", a poeziei **Nunta Zamfirei** de **George Coşbuc**, capodoperă a liricii române

♦ 24 mai 1914. 85 de ani de la moartea lui **Pompiliu Eliade**, istoric literar, profesor la Univ. din Bucureşti (13.04.1869 - 24.05.1914)

♦ 24 mai 1914. 85 de ani de la naşterea graficianului **Jules Perahim**

♦ 24 mai 1929. 70 de ani de la naşterea pictorului **Iuliu Dudaş**

♦ 24 mai 1929. 70 de ani de la naşterea istoricului **Ştefan Ştefănescu**, membru al Academiei Române

♦ 24 mai 1939. 60 de ani de la naşterea scriitorului **Christian Maurer**

♦ 24 mai 1974. 25 de ani de la moartea lui **Duke Ellington [Edward Kennedy]**, pianist, dirijor şi compozitor american de jazz (29.04.1899 - 24.05.1974)

♦ 25 mai 1899. 100 de ani de la naşterea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

pictorului şi graficianului **Anastase Demian**

♦ 25 mai 1899. 100 de ani de la naşterea lui **Alexandru S. Sanielevici**, fizician (25.05.1899 - 21.12.1969)

♦ 25 mai 1904. 95 de ani de la naşterea istoricului şi arheologului **Dorin Popescu**

♦ 25 mai 1919. 80 de ani de la **prima audiţie, la Bucureşti, a Simfoniei a-III-a** de **George Enescu**, sub bagheta compozitorului

♦ 25 mai 1984. 15 ani de la moartea scriitoarei **Henriette Yvonne Stahl** (9.01.1900 - 25.05.1984)

♦ 26 mai 1679. 320 de ani de la **începerea construcţiei Mănăstirii Cotroceni**, ctitoria lui Şerban Cantacuzino (1678 - 1688)

♦ 26 mai 1869. 130 de ani de la moartea poetului **Costache Stamati** (1786 - 26.05.1869)

♦ 27 mai 1799. 200 de ani de la naşterea lui **Jacques François Halevy**, compozitor francez (27.05.1799 - 17.03.1862)

♦ 27 mai 1874. 125 de ani de la naşterea lui **Trifon Lugojan**, compozitor şi dirijor (27.05.1874 - 11.01.1948)

♦ 27 mai 1899. 100 de ani de la naşterea poetului **Petre Strihan** (27.05.1899 - 1990)

♦ 27 mai 1929. 70 de ani de la naşterea pictorului **Petre Achiţenie**

♦ 28 mai 1919. 80 de ani de la naşterea pictorului **Petru Balazs**

♦ 29 mai 1329. 670 de ani de la **prima menţionare documentară a oraşului Baia Mare**

♦ 29 mai 1874. 125 de ani de la naşterea scriitorului englez **Gilbert Keith Chesterton** (29.05.1874 - 1936)

♦ 29 mai 1899. 100 de ani de la naşterea scriitoarei **Georgeta Cancicov** (29.05.1899 - 16.04.1984)

♦ 29 mai 1919. 80 de ani de la moartea poetului **Barbu Nemţeanu** (1887 - 29.05.1919)

♦ 29 mai 1954. 45 de ani de la moartea scriitorului **Dimitrie Vasiliu Barnoschi** (5.10.1884 - 29.05.1954)

♦ 30 mai 1929. 70 de ani de la naşterea scriitorului **Horia Tecuceanu** (30.05.1929 - 1997)

♦ 30 mai 1949. 50 de ani de la moartea lui **Marcu Beza**, scriitor şi diplomat, membru corespondent al Academiei Române din 1923 (30.05.1882 - 30.05.1949)

♦ 30 mai 1964. 35 de ani de la moartea lui **Theodor Angheluţă**, matematician, membru de onoare al Academiei Române (1882 - 30.05.1964)

♦ 31 mai 1809. 190 de ani de la moartea compozitorului **Franz Iosef Haydn** (31.03.1732 - 31.05.1809)

♦ 31 mai 1819. 180 de ani de la naşterea lui **Walt Whitman** (31.05.1819 - 26.03.1892)

♦ 31 mai 1929. 70 de ani de la naşterea compozitorului **Aladar Zoltán** (31.05.1929 - 9.07.1978)

♦ 31 mai 1954. 45 de ani de la moartea fizicianului **Dragomir Hurmuzescu** (13.03.1865 - 31.05.1954)

♦ 31 mai 1969. 30 de ani de la moartea geologului **Gheorghe Macovei** (25.09.1880 - 31.05.1969)

NOTĂ: Rubrică realizată de colectivul *Serviciului Bibliografic* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" – Bucureşti

Erată:

În numărul 12/1998 al revistei "Biblioteca Bucureştilor", citatul de pe coperta a II-a, la portretul istoricului literar Nicolae Cartojan a apărut, dintr-o eroare, fără semnătura d-lui Dan Zamfirescu. Facem cuvenita rectificare.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Paul Cernovodeanu – Foreign Travellers in the End of the 18th Century and the Beginning of the 19th Century:

Karl Ludwig von Goetze 2

William Hunter 2

Sir Robert Ainslie 3

John Jackson 5

Husein Küčük kapudan-pasha 6

Political Agents and Observers of Napoleon I in Bucharest 7

Dmitri Bantâsh-Kamenski 7

Ana Maria Orăşanu – Old Bucharest Buildings: The City Hall 8

Ileana Vulpescu – Honoré de Balzac Bicentenary 10

Dalila-Lucia Aramă – Images from Piatra in the "Grimaud Library" 13

Leonid Gheorghiev – The Cyrillic Writing to the North of Danube 16

Olga Şerbănescu – Foreign Testimonies about the Ancestors of the Romanian People 18

*** – Copyright and Libraries 22

Florin Rotaru – The Metareality of Informational Society 22

Ştefan Cazimir – Caragiale District 24

Teofil Bălaj – "News from Cotroceni" 26

Ana Maria Orăşanu – The Holy Fortress's Description 27

Delia Nistor – Easter Celebration at the "Ion Creangă" Library 28

Horia Frunză – "The Monday Meetings" 29

Ion Horea – Prayer 30

Teofil Bălaj – Salvador Dali without Leopard (I) 31

*** – New Books 33

The Calendar of Cultural Events – May 1999 35

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA

Bucureşti, str. Take Ionescu nr. 4,
sector 1, cod poştal 79711
Tel/Fax: 211.36.25
E-mail: abidob1@fx.ro

ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor şef: Ion HOREA

Secretar general de redacţie: Teofil BĂLAJ
Secretar de redacţie: Iulia MACARIE

Culegere text: Irina BĂLAN
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON

ABONAMENT LA „BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR“

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....

Solicit abonarea la revista **„Biblioteca Bucureştilor“** pe o perioadă de .....luni.
Adresa: Bucureşti, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poştal 79711.
Anexez chitanţa de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 25.110.24.00.88.642.00.08. Bank - Coop. SMB. filiala Piaţa Romană,
sau în valută: cont nr. 25.110.24.00.88. - 84.00.011 pentru $.

ÎN ATENŢIA CITITORILOR DIN ŢARĂ ŞI STRĂINĂTATE

ANUNŢ FOARTE IMPORTANT

Asociaţia noastră ABIDOB şi Biblioteca Municipală Bucureşti sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociaţiile INTAMEL şi EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicaţie care vă oferă ultimele noutăţi din Comunitatea internaţională a bibliotecilor.

Administraţia noastră face, prin plata directă sau prin mandat poştal, abonamente la revista lunară **„BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR“.**

Costul unui număr este de 15.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicaţiei. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Ţările Arabe) — 8 $ per exemplar

Tipărit la Tipografia “Semne”

Redacţia revistei "BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR" respectă opţiunile autorilor cu privire la normele ortografice.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SIMION BĂRNUŢIU

1808 – 1864

135 de ani de la moarte

"Scopul meu nu e a chema pe români la uniune confesională, ci la uniune naţională, cu care au fost uniţi între sine românii şi atunci când nu erau pe pământ formele religiunilor celor de astăzi, şi vor fi şi când nu vor mai fi aceste. La această uniune îi chem eu pe români cu toată seriozitatea, pentru că sunt convins din profundul inimii că naţiunea română nu s-a adunat aici ca să se facă unită sau neunită, ci ca să se facă liberă înainte de toate, apoi cultă şi fericită; libertatea însă nu e legată, nici se cade a fi legată de o religiune sau de alta, ci trebuie să fie comună tuturor religiunilor..."

din Discursul rostit la 2/14 mai 1848 în Catedrala Blajului

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

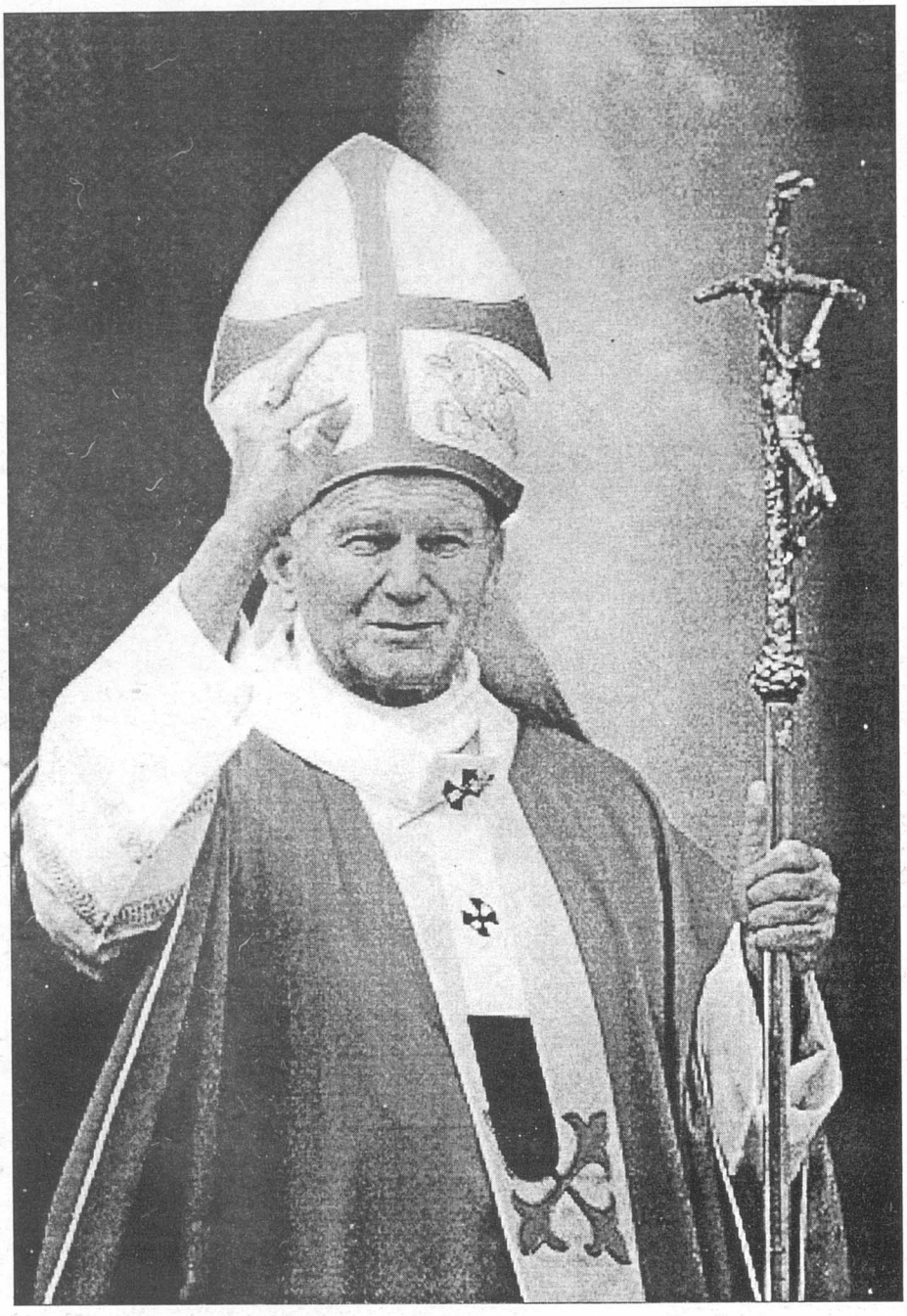

"Binecuvântate fie România şi eforturile ei curajoase de a clădi o societate renăscută, în care fiecare să aibă parte de fericire şi prosperitate".

Papa Ioan Paul al II-lea

Bucureşti, 9 mai 1999

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro